

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ
PREZENČNÍ STUDIUM**

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Půžová

**Analýza a srovnání díla Petrolejové lampy v různých
uměleckých zpracováních**

Praha 2013

**Vedoucí bakalářské práce:
Doc. Václav Janeček, Ph.D.**

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Veronika Půžová

**Analýza a srovnání díla Petrolejové lampy v různých
uměleckých zpracováních**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. Václav Janeček, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Doc. Václavovi Janečkovi, Ph.D. za cenné připomínky, odborné rady a vedení, kterými přispěl k vypracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá srovnáním díla *Petrolejové lampy* v různých uměleckých zpracováních. Práce je rozdělena do tří částí. První část je koncipována jako úvod k souvislostem, které jsou nedílnou součástí k orientaci v problematice. Čtenář se seznámí problematikou syfilitického onemocnění. Dále pak s profily autorů a s náhledem na jejich uměleckou tvorbu. Praktická část bakalářské práce srovnává pomocí analýzy zvolené verze díla *Petrolejové lampy*. Zvolenými díly jsou kniha Jaroslava Havlíčka *Petrolejové lampy* z roku 1935, filmová adaptace *Petrolejové lampy* režiséra Juraje Herze z roku 1971 a divadelní zpracování *Petrolejové lampy* uvedené v divadle Na Jezerce režisérem Jurajem Herzem v roce 2006. Srovnání vždy vychází z knižní předlohy. Bakalářská práce dochází k závěru, že se jedná o stále aktuální téma, které je aplikovatelné do jakéhokoliv časového období.

Klíčové pojmy

Analytický rozbor, Jaroslav Havlíček, Juraj Herz, *Petrolejové lampy*, srovnání děl, psychologický román, film v období normalizace,

Annotation

This bachelor thesis deals with a comparison of various artistic versions of the work *Petrolejové lampy*. This thesis consists of three parts. The first one is conceived as an introduction to the context which is an integral part of the orientation in the field. The practical part of the thesis compares selected versions of the piece *Petrolejové lampy*, using analysis. These selected works include the book *Petrolejové lampy* written by Jaroslav Havlíček in 1935, the movie adaptation *Petrolejové lampy* directed by Juraj Herz in 1971 and a theater performance *Petrolejové lampy* also presented by Juraj Herz, in the theater Na Jezerce in 2006. The comparison is always based on the book, considering it as the original version. The bachelor thesis leads to a conclusion that this is still an actual topic which can be applied to any period of time

Keywords

Analitical analysis, book comparasion, Jaroslav Havlíček, Juraj Herz, movies in normalization period, *Petrolejové lampy*, psychological novel

OBSAH

ÚVOD	8
1 VÝCHODISKA TVORBY	9
1.1 Henrik Ibsen – Domov loutek, Přízraky	9
1.2 Syfilis podle lékařských zpráv a zdrojů	10
1.3 Kniha Petrolejové lampy – Jaroslav Havlíček	12
1.3.1 Psychologický román	14
1.4 Film – Juraj Herz	15
1.4.1 Tvorba 60. - 70. let – Nová vlna	16
1.5 Divadlo – Juraj Herz	17
1.5.1 Různé divadelní adaptace Petrolejových lamp	18
2 KNIHA JAKO PŮVODNÍ ZDROJ OSTATNÍCH UMĚLECKÝCH CELKŮ	22
2.1 Rozbor díla	22
2.1.1 Období, do kterého je kniha vsazena	23
2.1.2 Děj knihy	24
2.1.3 Petrolejové lampy dle vybraných knih a periodik	27
2.2 Rozbor postav	28
2.3 Aktuálnost ve své době.....	36
3 ANALYTICKÝ ROZBOR A SROVNÁNÍ S OSTATNÍ TVORBOU	38
3.1 Filmové zpracování Petrolejové lampy	38
3.1.1 Rozbor postav	40
3.1.2 Srovnání s knižní předlohou	43
3.1.3 Aktuálnost motivu ve své době	44
3.2 Divadelní představení Petrolejové lampy v divadle Na Jezerce	45
3.2.1 Rozbor postav	47
3.2.2 Srovnání s knižní předlohou	48
3.2.3 Aktuálnost motivu pro dnešní dobu.....	49
3.3 Srovnání filmového a divadelního zpracování	50
3.4 Vyústění práce	51
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	58

ÚVOD

Tato bakalářská práce má za cíl zjistit, do jaké míry je téma nenaplněného života pro dnešní čtenáře a diváky aktuální.

Jako studentka scénických a mediálních studií jsem volila téma, které bude spojené s oblastmi umění mně nejbližšími. Tedy literární dílo, film a divadelní inscenace. Když jsem zhlédla Petrolejové lampy v divadle Na Jezerce, mne zaujala tato tematika. Přečetla jsem si knižní předlohu této divadelní inscenace, kterou v roce 1935 napsal Jaroslav Havlíček. Začala jsem se zajímat o aktuálnost děje a schopnost diváků přijímat jej v dnešní době. Důsledně jsem se tomuto problému začala věnovat, když mi byla schválena žádost o téma bakalářské práce. Primárním motivem dle mnohých čtenářů, popřípadě diváků je syfilitické onemocnění. Jsem ochotna tomuto názoru oponovat, protože hlavním a stěžejním motivem díla je život hlavní hrdinky. Autor knižní předlohy Jaroslav Havlíček věnuje největší pozornost právě jí, čímž potvrzuje mé tvrzení. Rozhodla jsem se tedy věnovat téma mé bakalářské práci dílu Petrolejové lampy a jeho analytickému srovnání. Jedná se o rozbor knižní předlohy, filmové adaptace režírované Jurajem Herzem v roce 1971 a divadelního zpracování také v režii Juraje Herze uvedeného v divadle Na Jezerce v roce 2006.

Mým záměrem je zjistit z jakého důvodu vzniká v dnešní době potřeba zabývat se zrovna tímto motivem, a dále z proč je toto téma stále tak divácky oblíbený. Bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Do teoretické části patří první kapitola, následující dvě kapitoly náleží do části praktické.

První část práce je založena na studiu odborné literatury, zabývá se tříděním informací, které jsou nezbytné pro pochopení tématu. Tato kapitola je zaměřena na teoretické okolnosti, které s prací souvisí – zprvu je zmíněn Henrik Ibsen, první dramatik, který ve svých hrách otevřeně poukázal na syfilitické onemocnění. Dále práce popisuje syfilis z lékařských zpráv. Druhá část první kapitoly se věnuje autorům pro tuto práci stěžejním – Jaroslavu Havlíčkovi a Juraji Herzovi.

Praktická část bakalářské práce podrobně rozebírá zprvu knižní předlohu, následně filmové a divadelní zpracování. Díla vzájemně srovnává a analyzuje. U každého samostatně rozepsaného díla práce hodnotí aktuálnost a atraktivitu pro svou dobu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VÝCHODISKA TVORBY

První kapitola bakalářské práce je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá norským dramatikem Henrikem Ibsen, který jako první odkryl tabu spojené s pohlavními nemocemi. Téma syfilitického onemocnění a progresivní paralýzy použil v několika svých hrách. Druhá podkapitola objasní krátkou historii, vývoj a příznaky syfilidy, pro následné možné porovnání podobností s dílem *Petrolejové lampy*. Následující tři podkapitoly se věnují autorům uměleckých celků a samostatně každému dílu, které použilo námět Petrolejových lamp. Samozřejmě tedy knize *Petrolejové lampy* od Jaroslava Havlíčka, stejnojmennému filmu režiséra Juraje Herze a divadelnímu představení, které v režii Juraje Herze uvedlo divadlo Na Jezerce.

1.1 Henrik Ibsen - Domov loutek, Přízraky

Henrik Ibsen patří mezi autory, kteří ovlivnili pohled na divadelní tvorbu. Svě hry psal ve velice realistickém až naturalistickém stylu. Každý jeho hrdina se musí potýkat se svou nevyřešenou minulostí, kterou je v průběhu hry třeba vyřešit a následně přijmout trest a dospět k nápravě. Pokud se tak nestane, bývá zatracen.

Prvním velkým dramatem, kterým se Ibsen zapsal do podvědomí soudobé divadelní tvorby, je hra *Domov loutek*, někdy také překládán jako *Domeček pro panenky*. V České republice také znám pod názvem *Nora* - podle jména hlavní hrdinky. V této hře Ibsen poprvé zmiňuje téma umírajícího člověka ve třetím stádiu syfilidy. Tento prvek je ve hře ovšem zastoupen pouze okrajově, tudíž pro hru jako takovou nemá podstatný význam.¹ Na téma pohlavního onemocnění se následně hlouběji zaměřuje ve své další hře *Strašidla*, někdy také titulována jako *Přízraky*, či *Příšery*. Tato hra byla poprvé uvedena v roce 1881.

Pro pochopení kontextu je třeba krátce popsat děj divadlení hry *Přízraky*. Helene Alvingová je vdovou po vysokém úředníkovi Alvingovi z Rosenvoldu, nežila ve šťastném manželství. Její muž byl alkoholik a měl velké množství milenek. Vdova Alvingová vše o životě svého muže věděla, ale snažila se před společností tvářit, že jejich manželství netrpí nijakou výraznou vadou. Se svým mužem má syna Osvalda.

¹ANDERSEN, MereteMorken. *Ibsenův lexikon*. Slovaked. Překlad Ján Zima. S.l.: Gral, 274 s. ISBN 80-967-9871-5 s. 110-122

Alving má ještě nemanželskou dceru Regine, která je u paní Alvingové ve službě. Osvald byl již v mládí poslán do zahraničí, aby nemusel vyrůstat v takovém domácím prostředí. Z Osvalda se v Paříži stává poměrně dobrý malíř. Ve hře se jeho postava vrací do rodného města za matkou. Svěřuje se jí, že je nakažen syfilidem. Je přesvědčen o tom, že ho získal díky bohémskému životnímu stylu, který v Paříži vedl. Vdova Alvingová stojí před rozhodnutím, zda mu říct pravdu o tom, že je nakažen kvůli dědičným předpokladům po jeho otci. Když vidí Osvalda, který se dvoří své nevlastní sestře Regine, aniž by tušil, že jsou pokrevně spřízněni, rozhodne se vdova Alvingová, že pravda bude nejlepším řešením situace. Samotnou ji k této pohnutce vede uvědomění si svých chyb v manželství a křivd, které měla vůči svému muži. Regine se po zjištění příbuzenství a nemoci Osvalda rozhodne odjet do města. Vdova Alvingová musí přijmout trest v podobě starání se o umírajícího syna. Ten se vlivem nemoci dostává na mentální úroveň nesamostatného dítě. Poslední, na co se Osvald zmůže, jsou prosby o ukončení jeho trápení pomocí morfia. Alvingová se rozhoduje mezi staráním se o trpícího umírajícího syna, který ji zrcadlí vlastní chyby, nebo ukončením jeho trápení. Závěr hry je otevřený. Opona padá, aniž by divák věděl, jak se Alvingová rozhodla. Tím dal autor prostor divákově fantazii, ale také otázce morálky a tomu, zda máme právo vzít lidský život.²

Jedná se o mrazivě realistický obraz soudobé problematiky, kterou tato nemoc určitě byla.³ Tato hra vyšla 13. prosince roku 1881 nákladem deseti tisíců výtisků. Následovalo výrazné společenské rozčarování. V rodném Norsku se hra setkala se silným odporem a i nadšenci Ibsenova díla se k ní vyjadřovali s rozpaky. V Norsku se hra poprvé hrála až po 2 letech. A v norském *ChristianiaTheather* byla uvedena až v roce 1900.

1.2 Syfilis podle lékařských zpráv a zdrojů

„Postupná celková obrna, postupné celkové uhasínání veškeré duševní činnosti“⁴

Syfilis, lues nebo česky příjice. Tyto všechny názvy patří onemocnění, která se šíří převážně pohlavním stykem, ale také kojením a krví.

První záznamy o této nemoci pocházejí z 15. století. Údajně ji do Evropy přivezli a rozšířili Napoleonovi vojáci navštěvující nevěstince. Poté ohrozila celou

²KEJZLAR, Radko. *Dějiny norské literatury: 1814-1914*. Praha: Academia, 1967. Dějiny světových literatur, sv. s. 117-120

³ANDERSEN, MereteMorken. *Ibsenův lexikon*. Slovaked. Překlad Ján Zima. S.l.: Gral, 274 s. ISBN 80-967-9871-5 s. 123

⁴KÁBRT, Jan a Jan KÁBRT. *Lexicon medicum*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, c2004, 1136 s. ISBN 80-726-2235-8. s. 698

Evropu a byla považována za závažnější a pro lidstvo nebezpečnější než lepra a neštovice. Účinné protiléky byly vyvinuty až na začátku 20. století.

Syfilis postihuje převážně muže. Stávají se hrubými, nelaskavými, nešetnými, beztaktnými. Dalším vyzorovaným jevem jsou mravní poklesky. Postižení hýří, počínají různé plány, ze kterých většinou vzniká nákladná bezúčelná zábava. Úbytek inteligence, slábnutí paměti, ztráta duševního zájmu, záchvaty podobné padoucnici nebo mrtvici – zhoršují duševní stav. Dalšími příznaky jsou rozčilení a stísněnost. Řeč se stává neurčitou, rozplizlou. Pacient zadržává, nedokáže vyslovovat některé slabiky nebo slova, následně se objevují větší nebo menší obrny končetin nebo svalů, stálé klesání inteligence. Progresivní paralýza, vysychání míchy a srdeční choroby jsou následky vysokého stádia neléčené syfilidy. V průměru se objevují 15 až 20 let po nakažení.⁵ Nakonec se z postiženého prakticky stává živoucí ležící mrtvola.

Zmíněná paralýza začíná u nohou, projevuje se žhavou bolestí, následně nemocní ztrácí citlivost na nohou. Chůze nemocného je těžkopádná, má široký krok, zvedá nohy výš, než je třeba a dupavě je klade zpět na zem. Mezi další projevy patří neschopnost udržení rovnováhy se zavřenýma očima, stažené zorničky, časté bolesti břicha, střev, ledvin i srdce. Končí ochrnutím dolních, posléze horních končetin.⁶

Pacient je po celou dobu své nemoci nakažlivý. Ženy automaticky přenášejí své onemocnění na plod. Dítě se rodí s viditelnými příznaky - s výraznými tvrdými vředy. U dětí převážně v genitáliích a u nakažených v místě nakažení, nejčastěji na pohlavních orgánech. Neléčení nakažení mohou ztratit zrak a sluch.⁷

V dnešní době je syfilis léčitelný a jeho rozšíření není tak velké jako v minulosti. Nejčastěji se tato nemoc objevovala a následně šířila ve válečném a poválečném období, protože nejčastějšími šířiteli byli vojáci a samozřejmě ženy pracující v nevěstincích. To, že dnes dokážeme toto onemocnění léčit, neznamená, že by bylo definitivně vymýceno. V rozvojových zemích, a nejen tam, je stále poměrně velká část nakažených.

⁵KOLB, Richard. *Syphilis*. 1.vyd Praha: Propaganda. 1924, 75s.

⁶PULKRÁBEK, Alfred. *Syphilis získaná a vrozená*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert. 1921, 58s.

⁷KOLB, Richard. *Syphilis*. 1.vyd Praha: Propaganda. 1924, 75s.

1.3 Kniha – Jaroslav Havlíček

Jaroslav Havlíček (*3. 2. 1896 – † 7. 4. 1943) je autorem novel, povídek a románů. Je považován za jednoho z předních představitelů naturalisticko-psychologické prózy meziválečného období.⁸

Havlíček se narodil na rozhraní dvou významných století. „*Jaroslav Havlíček většinu svých prací čerpal z dětství a mládí prožitého v Jilemnici, románové postavy a postavičky dobře znal, každá postava v jeho díle měla svůj živý vzor, snad proto jsou všechny tak plastické, tak živé.*“⁹

Jaroslav Havlíček studoval reálku¹⁰ v Jičíně a na přání rodičů absolvoval abiturenský kurz na Obchodní akademii V Chrudimi.¹¹ Poté začal studovat obor obchodních věd na Českém vysokém učení technickém, ale sám toužil po studiu na Umělecko-průmyslové škole v Praze. V roce 1915, během první světové války, byl odveden do Kadaně, kde se rok připravoval na důstojnické škole. Bojoval na ruské a italské frontě.¹² V tomto životním období začal psát první básně. Pojednávaly o strastech, které jsou pro vojáka dennodenní součástí, ale i o lidech, které jakýmkoliv způsobem zasáhla válka. Mezi jeho časté motivy patřilo vzpomínání na rodné Jilemníčko.

Jaroslav Havlíček napsal *Petrolejové lampy* (1934) jako svůj první román. O rok později byly na přání nakladatele vydány pod názvem *Vyprahlé touhy*. Ten byl přesvědčen, že tento název přiláká více zájemců ze čtenářské obce¹³. Původně chtěl Havlíček napsat trilogii, která by nesla název *Ulrychovsko*.¹⁴ V této trilogii by pak *Petrolejové lampy* byly prvním dílem. Další kniha měla nést název *Vlčí kůže* a třetí

⁸ MENCLOVÁ, VĚRA, – SVOZIL, BOHUMIL – VANĚK, VÁCLAV: *Slovník českých spisovatelů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000, 743 s. ISBN 80-727-7007-1.

⁹ HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLISOVÁ a Hana TAUDYOVÁ: *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. 1. vyd. Liberec: Odkazy, 2006, 143 s., [16] s. obr. příl. Odkazy. ISBN 80-868-0727-4. s. 61.

¹⁰ Ve většině výkladových slovníků je uvádělo „reálka“ místo reálné gymnázium, proto jsme ve své práci nechala tento výraz, pro autenticitu textu. viz CHALOUPEK, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Centa, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3. s. 268 - 270

¹¹ ŠTASTNÝ, Radko. *Čeští spisovatelé deseti století: [slovník českých spisovatelů od nejstarších dob do počátku 20. století]*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v HQ Kontakt vyd. 1. Praha: HQ Kontakt, 2001, 503 s. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-903-0710-8.

¹² FORST, Vladimír. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Editor Vladimír Forst. Praha: Academia, 1993, 589 s. ISBN 80-200-0468-8. s. 109-111

¹³ LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ Jiří, *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1048 s. ISBN 80-710-6308-8. s. 652

¹⁴ ŠTASTNÝ, Radko. *Čeští spisovatelé deseti století: [slovník českých spisovatelů od nejstarších dob do počátku 20. století]*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v HQ Kontakt vyd. 1. Praha: HQ Kontakt, 2001, 503 s. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-903-0710-8.

Poslední rok. Následující dvě knihy spisovatel dopsat a vydat již nestihl. Proto z nich existují jen více či méně rozpracovaná torza nastiňující osud hlavní hrdinky.

Díky zkušenostem z doby dospívání, patří mezi autory, jejichž tvorba postrádá iluzivní pohled na svět a společnost jako takovou.¹⁵ Čtenáře si získal převážně svým neotřelým syrovým pohledem na život na malém městě. Zdařile zobrazoval dobové situace a vykresloval povahové rysy svých hrdinů. Podrobným psychologickým rozbořem získaly jeho postavy na plastičnosti. Později se vrátil ke svému prvnímu románu *Petrolejové lampy*, který přepracoval, nahradil fiktivní názvy a jména za reálná¹⁶ a vydal je pod původním názvem *Petrolejové lampy*. Zamýšlel dokončit původně zamýšlenou trilogii, stihl ovšem sepsat jen kostru příběhu. Z důvodu vyčerpání předčasně zemřel.¹⁷ Zmíněná díla, stejně jako další jeho knihy sesbírané z různých povídek a postřehů, tak byla vydána posmrtně.¹⁸

Jaroslav Havlíček dokázal naprosto reálně vystavět lidské osudy, děje a prostředí. Díky zkušenostem, kterými byla účast ve válce a každodenní práce s lidmi, vytvářel věrné charaktery a osudy. Možná právě proto zůstaly konkrétně *Petrolejové lampy* v povědomí současného čtenáře, popřípadě diváka.

O atraktivitě autorovy tvorby svědčí fakt, že se jeho tvorba několikrát stala podkladem pro filmové zpracování.¹⁹ Havlíčkova próza má vždy stejný základ založený na zkoumání psychologických obrazů, zejména ženských postav, doprovázený syrovostí realistického někdy až naturalistického děje, což ovšem neznamená, že by se řadil mezi naturalistické autory.

¹⁵ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Cesta, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3. s. 268 - 270

¹⁶ Ulrychovsko – smyšlený název pro statek hlavní hrdinky, změnil na originální Vejrychovsko a fiktivní název městečka Jivno, změnil na faktické Jilemnice, tak tomu udělal i s postavami. viz RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 301 s., [16] s. obr. příl. s.119.

¹⁷ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Cesta, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3. s. 268 - 270

¹⁸ Prodavač času, Kavach, Neklidná srdce. viz LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ Jiří, *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1048 s. ISBN 80-710-6308-8.

¹⁹ Neviditelný, televizní film, režie Jiří Bělka, 1965

Petrolejové lampy, režie Juraj Herz 1971,

Neviditelný, pod filmovým názvem Tajemství domu Hajnů, režie Jiří Svoboda, 1988

Helimadoe, režie Jaromil Jireš, 1993

Ta třetí, televizní film, režie Dušan Klein, 2001

1.3.1 Psychologický román

„Románový typ, jehož tematickou dominantou jsou stavy a proměny lidského nitra“²⁰

Úkolem psychologického románu je zachytit a zobrazit složitost a výraznou protichůdnost psychiky postav. Díky tomu odhaluje a zejména objasňuje nejniternější pohnutky v chování. Snaží se poukazovat na logiku uvažování a činy konkrétních hrdinů. Psychologický román analyzuje lidskou mysl a psychiku. Podrobně a ze všech úhlů nahlíží do vnitřních reakcí postavy.

Nikdy nezobrazuje románového hrdinu pouze jako dobrou nebo špatnou bytost. Vždy se setkáváme s hlubokým rozpracováním jeho uvažování a činů, čímž se stává lidštější, reálnější a pro čtenáře jsou jeho činy pochopitelnější. Odkrývá vnitřní stavy a děje v člověku, zachycuje a vyzdvihuje především nutkavé síly podvědomí.²¹

U tohoto typu románu bývá používán vypravěč, který pomocí ich formy vstupuje do děje vlastními poznatky a právě on sděluje a vysvětluje čtenáři pohnutky v psychice hrdiny. Náhled do vnitřního světa hrdiny je nejčastěji umožněn vnitřním monologem a proudem vědomí, který zaznamenává různorodé impulsy z podvědomí, zřetelné i nesmyslné a nenavazující vzpomínky a z nich pramenící pocity postavy. Další možností, jež čtenáři umožňuje nahlížet do hrdinova nitra kromě vlastních monologů, je také podrobný popis psychiky postavy, který čtenáři líčí vypravěč. Psychologický román se tedy snaží zobrazit vnitřní řeč, která se vyznačuje zejména nekontrolovatelností duševního dění. Dalším častým jevem tohoto druhu románu je časová a dějová neuspořádanost, tedy časté retrospektivy do mládí nebo dětství. Prostřednictvím nich hrdina snaží o pochopení sebe sama.²²

„U nás se termín psychologická próza užívá hlavně v časově ohraničenějším smyslu pro autory z přelomu století a meziválečných let“²³

²⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-718-5669-X. s. 554

²¹ LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ Jiří, *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1048 s. ISBN 80-710-6308-8 s. 651

²² MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-718-5669-X s. 554 - 555

²³ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Cesta, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3 s. 768

1.4 Film – Juraj Herz

Juraj Herz (* 4.9 1934 Kežmarok) je český režisér, scénárista a herec. Jeho tvorba je značně naturalistická a groteskní.

Juraj Herz pochází z rodiny lékárníka židovského původu²⁴ a na sklonku války byl i s rodinou deportován do koncentračního tábora Ravenbrück. Poté ho přemístili do Sachsenhausen, kde dohromady prožil půl roku.

Prožitky z dětství měly vliv na jiný pohled na život, než který mají jeho vrstevníci. Chybí mu sentiment a naopak nepostrádá černý humor a nadsázku, jež lze vypožorovat v jeho specifickém rukopisu.

V letech 1950 - 1954 studoval fotografii na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Bratislavě a v letech 1954 - 1958 absolvoval režii a herectví na loutkářské katedře na Divadelní akademii múzických umění v Praze. Poté složil přijímací zkoušku na FAMU, ale studium třetí odborné školy mu již nebylo dovoleno.²⁵

V roce 1961 se stává pracovníkem filmového studia Barrandov. Jako asistent režie se podílí na filmu Zbyňka Brynycha *Transport z ráje*. Dále pak asistoval dvojici Ján Kadár a Elmarem Klos ve filmech *Obžalovaný* a *Obchod na korze*.²⁶

Roku 1965 debutoval středometrážním filmem, který byl inspirovaný povídkou *Baron Prášil* od Bohumila Hrabala, která nese název *Sběrné surovosti*. „Filmové přepisy literárních předloh tvořily i nadále podstatnou část jeho tvorby, vyznačující se žánrovou různorodostí²⁷, smyslem pro napětí, tajemnou atmosférou, černým humorem, sklonem k výtvarné stylizaci až dekorativnosti a zřetelným zájmem o příběhy s fantaskními až hororovými prvky.“²⁸

V roce 1971 natočil podle stejnojmenné předlohy film *Petrolejové lampy*. Tento Herzův film je považován za „nejkonvenčnější a esteticky nejvyváženější“²⁹. Podařilo se mu vytvořit dílo, které postrádá veškerý sentiment, a naopak je protkán secesním stylem a značnou dekadentností. Krátce poté byla Herzovi na nějaký čas zakázána jakákoliv filmová tvorba. Převážně kvůli filmu *Spalovač mrtvol*, který natočil tři roky

²⁴FIKEJZ Miloš, *Český film: herci a herečky 1.díl: A-K*, Praha: LIBRI, 2006. ISBN 80-7277-331-1, s. 384 - 385

²⁵LUKEŠ, Jan, Juraj Herz, in DVD *Zlatá šedesátá – Juraj Herz*

²⁶Při natáčení filmu *Obchod na korze* šel režisér Kadár za vedením s tím, že by Juraj měl natočit samostatný film. viz LUKEŠ, Jan, Juraj Herz, in DVD *Zlatá šedesátá – Juraj Herz*

²⁷Detektivky, psychologické drama, hudební film, horor, komedie, sci-fi, groteska, pohádka. viz FIKEJZ Miloš, *Český film: herci a herečky 1.díl: A-K*, nakl. LIBRI, 2006 ISBN 80-7277-331-1, s. 384 - 385

²⁸FIKEJZ Miloš, *Český film: herci a herečky 1.díl: A-K*, nakl. LIBRI, 2006 ISBN 80-7277-331-1, s. 384 - 385

²⁹HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. Vyd. 1. Překlad Tomáš Pekárek. Praha: Levné knihy KMa, 2008, 344 s., [36] s. obr. příl. ISBN 978-807-3095-802. s. 251.

před *Petrolejovými lampami*. Vše bylo způsobeno politickou situací začínajících 70. let, díky čemuž objevil Juraj Herz i divadelní režii.

1.4.1 Filmová tvorba 60. - 70. let – Nová vlna

Na začátku 60. let se v Československu objevuje nový umělecký směr. Tento umělecký směr známe pod pojmem *československá Nová vlna*. Nejde ani tak o společný umělecký názor nebo stejný autorský rukopis.³⁰ Spíše se jednalo o jakousi soudržnost mladých autorů, kteří spolu studovali na FAMU. *Nová vlna* jako směr převzala principy *francouzské Nové vlny* a sjednotila je.³¹

Československá Nová vlna nemá manifest, který by přesně popisoval styl, ve kterém umělci tvoří. Nikde není zaznamenáno, kdo přesně by do tohoto směru spadal. Je to z toho důvodu, že ten kdo chtěl točit něco jiného, než díla zadána režimem a cítil se v soudržnosti s „vlnou“ do ní patřil. Za nejpodstatnější skupinu lze považovat autory díla *Perličky na dně*.³² Toto dílo je označováno za umělecký manifest československé Nové vlny.³³

Debutové dílo Juraje Herze *Sběrné surovosti* mělo původně být zařazeno právě do *Perliček na dně*. Kvůli nesplnění délce³⁴ filmu se dobrovolně přihlásil o vyškrtnutí ze skupiny, čímž se naskytá otázka, zda díky tomu přišel o post autora nové vlny.³⁵ Dalším z důvodů proč je jen okrajově³⁶ zmiňován, jako součást mladých tvůrců *Nové vlny* je ten, že na rozdíl od ostatních nemá vystudovanou FAMU, jak je již zmíněno v předchozí kapitole.

Filmové prostředí 70. let nelze srovnávat s uvolněností let předchozích. Po roce 1971 nastaly tvrdé cenzury a filmy *Nové vlny* byly označeny za nežádoucí.³⁷ Přes nepříznivé podmínky lze tato léta značit za neplodnější filmové období. Vedle

³⁰BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, 514 p. ISBN 80-858-3954-7 s. 136.

³¹Francouzská Nová vlna a cinema-varité viz. HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. Vyd. 1. Překlad Tomáš Pekárek. Praha: Levné knihy KMa, 2008, 344 s., [36] s. obr. příl. ISBN 978-807-3095-802. s. 251.

³²Jiří Menzel, Jan Němec, Věra Chytilová, Evald Schorm, Jaromil Jireš. viz HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. Vyd. 1. Překlad Tomáš Pekárek. Praha: Levné knihy KMa, 2008, 344 s., [36] s. obr. příl. ISBN 978-807-3095-802. s. 242.

³³BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, 514 p. ISBN 80-858-3954-7. s. 138.

³⁴Požadovaná délka filmu bylo 15minut. Juraj Herz měl film dlouhý skoro 30 minut.

³⁵*Sběrné surovosti* a *Fádní odpoledne* Ivana Passera jsou povídkové části, které kvůli časovému přesahu nebyly zařazeny do *Perliček na dně* a byli vysílány samostatně. viz BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, 514 p. ISBN 80-858-3954-7. s. 157.

³⁶HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. Vyd. 1. Překlad Tomáš Pekárek. Praha: Levné knihy KMa, 2008, 344 s., [36] s. obr. příl. ISBN 978-807-3095-802. s. 247.

³⁷BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, 514 p. ISBN 80-858-3954-7. s. 157.

ideologických filmů musely vznikat také filmy podporující masovou zábavu, což byl aktuální požadavek drtivé převahy konzumní společnosti.

„Juraj Herz je režisér, jehož tvorba odolává všem ‚vlnám‘: nenechává se ovlivňovat ani módou, ani výhodou okamžité poptávky, je zkrátka ‚svůj‘. Chce vytvářet filmy trvalejší hodnoty. I když měl svým založením i zájmem původně spíš sklon ke komedii, stále více se soustřeďuje na velké epické, sociálně kritické příběhy. Kdybychom ho chtěli stručně charakterizovat, museli bychom použít označení režisér-vypravěč.“³⁸

1.5 Divadlo – Juraj Herz

„Vždy jsem mezi filmem dělal divadlo, ale někteří lidé to vůbec netušíli. Děláním to sice zřídka, ale rád“³⁹

Juraj Herz vystudoval režii a herectví na katedře loutkářství na DAMU, jak je již napsáno výše. V roce 1960 začal spolupracovat se spolužákem z DAMU Janem Švankmajerem na hře *Škrobené hlavy* v divadle Semafor. Následně Herz s Jiřím Suchým napsal a režíroval hru *Papírové blues*, ve které také hrál. Z této zkušenosti usoudil, že divadelním hercem nebude.⁴⁰ Během studentských let se vzhledl v tvorbě Emila Františka Buriana, na jehož představení chodil tak často, že se téměř stal členem divadelního spolku. Sám se přiznává, že právě Emil František Burian byl jeho velkou režijní inspirací.⁴¹

Kvůli své tehdejší filmové tvorbě a 70. létům, která obecně filmu moc nepřála, se stal nežádoucím režisérem a musel se na čas někam „schovat“. Nemohl tvořit v oblasti filmu ani televize. Přijal nabídku z divadla Na Zábřadlích, aby režíroval *Figarovu svatbu*. Podle vlastních slov tak učinil s velkými rozpaky, protože s divadlem do té doby zkušenost neměl.⁴² Hned po *Figarově svatbě* dostal nabídku na dramaturgii Ibsenovy *Nory*.⁴³

³⁸ HERZ, Juraj: Od Petrolejek k Morgianě. *Rudé právo*, 30. prosince 1971, s. 5.

³⁹ JEŽKOVÁ, Andrea. Bohdalová se divila, že Herz umí i divadlo. *Mladá fronta dnes*. 13. 11. 2006

⁴⁰ KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit IV. Konečně filmová režie. *Divadelní noviny*. 5. 3. 2002 s. 16

⁴¹ KOPANĚV, Galina. Teď už chci diváky jen bavit II. O vysokoškolských studiích. *Divadelní noviny*. 5. 2. 2002. s. 16

⁴² KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit V. O různých zkušenostech. *Divadelní noviny*. 19. 3. 2002, s. 16

⁴³ KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit V. O různých zkušenostech. *Divadelní noviny*. 19. 3. 2002, s. 16

Vrátil se ještě k několika filmům, ale kvůli politické situaci ve státě emigroval do Německa. Po 12 letech v emigraci se vrátil zpět do Čech a usadil se v Praze. Dodnes se často věnuje divadelní režii.⁴⁴ A seznam režijních dramatizací, kterým se od svého návratu věnoval, stále rozšiřuje. Zde je přiložen výčet vybraných her společně s datem premiéry a divadlem, ve kterém byly nebo doposud jsou hrány:

„Nora – divadlo Na zábradlí, 21. 3. 1973

Růžový kavalír – Národní divadlo, 22. 11. 1996

Byl to pták! – divadlo Bez Zábradlí, 9. 4. 2000

Taková spoušť – divadlo Bez Zábradlí, 8. 5. 2001

Ježíšmarjá Josef aneb Zaplaťpánbůh – divadlo Na Fidlovačce, 2. 11. 2000

Čekání na Godota – Činoherní miniklub, 3. 10. 2001

Blboun – divadlo Na Fidlovačce, 6. 12. 2001

Sladké tajemství – divadlo Na Fidlovačce, 27. 2. 2003

Divadlo na Fidlovačce – Sladké tajemství, 27. 2. 2003

Petrolejové lampy – divadlo Na Jezerce, 7. 11. 2006

Sklenka Sherry – divadlo Na Jezerce, 27. 3. 2008

Deváté srdce, Národní divadlo, 25. 11. 2011⁴⁵

1.5.1 Různé divadelní adaptace Petrolejových lamp

a) Klicperovo divadlo Hradec Králové

Poprvé dramatizaci *Petrolejových lamp* uvedlo Klicperovo divadlo Hradec Králové. Divadelní inscenace měla premiéru 29. dubna 2006 v rámci *Proklatě české sezóny 2005/2006*. Hru režijně zpracoval Ivan Rajmont. Režisér se nepokoušel napodobovat známou filmovou adaptaci. Rajmont společně s dramaturgem Martinem Velíškem zdramatizovali text podle knižní předlohy. Hlavní role ztvárnili Pavla Tomicová a Filip Richtermoc. V rozhovoru pro Mladou frontu dnes, vyslovil režisér svou ideu, že hlavní dramatický záměr se věnuje hrdince Štěpě Kiliánové. Říká o ní: *„Citlivá, zranitelná holka, která se nikam nevejde a která si projde očištěm k pokoře a další*

⁴⁴KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit VI. O odchodu a návratu. *Divadelní noviny*. 3. 4. 2002, s. 16

⁴⁵KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit V. O různých zkušenostech. *Divadelní noviny*. 19. 3. 2002, s. 16

*cestě životem*⁴⁶ Dále o své interpretaci říká, že nejde ani tak o reálné vykreslení, ale spíš o zobrazení duše věku, kdy jedno století končí a již neexistuje a druhé začíná a ještě neexistuje. Polemizuje nad otázkou přebývajícího starého a neuchopitelného nového. Režisér prostřednictvím představení sděluje divákovi, že ne vždy přijde vysněný šťastný život, který každý očekává. Přesně tak to zobrazuje osud Štěpy Kiliánové. A díky této myšlence je dílo stále aktuální i pro dnešního diváka. Dále se Rajmont zmiňuje o povaze hlavní hrdinky, která přes veškerou svou nezkrotnost a až sobeckou touhu být šťastná svého muže neopustí, protože zrada není v souladu s jejím morálním přesvědčením. Vyzdvihuje její základní lidské postoje. Inscenaci umocňuje hudba Petra Kofroně, která je založena na pocitech a zvucích, jimiž se hra snaží uchopit emoční stránku příběhu.⁴⁷

Jana Machalická v Lidových novinách vyzdvihuje režisérovu schopnost integrovat příběh do současnosti. Podle jejích slov je celá inscenace v tragicko-groteskní poloze, která jí svědčí jako celku, a díky níž vše funguje přesně tak, jak má. Další slova chvály patří Tomicové, která se dle její slov s rolí skvěle ztotožnila. Ztvárněná postava tak nevyzněla pouze jako podvod a boj proti maloměstskému životu, ale jako spořádaná silná ženy, která se snaží s celou situací vyrovnat se vztyčenou hlavou, jak jen to dokáže. Podle Machalické se autentičnost nedaří druhé hlavní postavě - Pavlovi. Jeho role a celý úpadek postavy jsou založeny spíše fyzickém vyobrazení, než na psychologickém ztotožnění s hereckou postavou.⁴⁸ 22. září 2010 byla hře obnovena premiéra.

b) Pražské komorní divadlo v Divadle Komedie

O dva roky později, tedy 29. září 2008, uvedlo premiéru Petrolejových lamp divadlo Komedie. Autorem dramaturgie i režijního ztvárnění se stal David Jařab a hlavní role ztvárnili Ivana Uhlířová a Karel Roden. Třetí adaptace stejného námětu⁴⁹, v poměrně krátké době, s sebou nese riziko podobnosti. V divadle Komedie se dramaturgii pojal originálním způsobem, který je Komedií hoden. Karel Roden ztvárnil svou roli jinak než jeho předchůdci. Sehrál postavu na prahu šílenosti, velice nervní, sebedestrukční a trapičskou. Dá se říci, že na jeho roli je kladen důležitější význam. Uhlířová vedle něj působí stroze. Ale její nenápadná gesta jsou o to výstižnější,

⁴⁶ MAREČEK, P. Premiéra Petrolejové lampy, *Mladá fronta dnes*, 29. 4. 2006

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ MACHALICKÁ, Jana. Tragédie-groteska s Tomicovou. *Lidové noviny*. 8. 6. 2006

⁴⁹ Druhou adaptací jsou Petrolejové lampy divadla Na Jezerce, kterým se práce podrobně věnuje ve třetí kapitole.

přesnější a zvýrazňují labilitu charakteru postavy přesně tak, jak lze od její postavy očekávat. Jako většina tvorby divadla Komedie je i tato adaptace velice experimentální. Ze středu jeviště se téměř přes celé hlediště tyčí molo, na kterém se odehrávají všechny strhující zvraty. Působí jako součást diváků, nebo spíše diváci jsou absolutní součástí děje.⁵⁰

Představení trvá hodinu. Režisér David Jařab vede hru radikální cestou krajního zjednodušení i za cenu abstrakce. Soustředí se na vybrané situace, absolutně ignoruje psychologický rámec, který téma nabízí. Místo vyprávění je nabídnut komentář a místo celku útržkovitý detail. Divák, který není seznámen s obsahem díla, se po krátké době přestává orientovat, protože je zde velice výrazně stavěna vizualizace nad rámec příběhu. Dalším zajímavým prvkem je kostým Ivany Uhlířové, která ze svých šatů postupně sundává zástěrky ve vrstvách, pod nimiž skrývá svou jemnost, zranitelnost a opravdovou přirozenou krásu. Ale místo obraznosti působí tento prvek spíše popisně. Inscenace působí zmatečně a nedokázali ji dodat stabilitu ani herci, kteří mají značně silné a autentické vystupování.⁵¹

Tereza Vinická zmiňuje, že Ivana Uhlířová v roli Štěpy Kiliánové ztrácí svou tragičnost, jak tomu bylo ve filmovém i knižním zpracování. A v Komedii její postavu pojali spíše komicky a nedozrále. Má ovšem své momenty, kdy se tají dech nad jejím utrpením, neuspokojením a celým životem, který se snaží důstojně snášet. Jařaba svou pozornost věnuje spíše bratrům Malinovým a jejich nevyřešenému vztahu, který v těch nejvyhrocenějších situacích musí usměrňovat jejich otec – starý Malina. Navíc se režisér Jařaba pokouší vyhnout ztvárnění Pavla Maliny jako šarmantně démonického hejtmana, a spíše se věnuje ztvárnění postupující paralýzy a Pavlovy svěhlavé beraní a sobecké povahy. Nelze tvrdit, že by se Karel Roden své role zhostil nedostatečně, naopak výstižně vyjadřuje všechny povahové vlastnosti a způsoby chování, které divák v roli Pavla Malina zná. David Jařaba si záměrně z románu vybral krizová místa vztahu dvou hlavních postav, které řadí bez ohledu na časovou posloupnost. Autorka článku poukazuje na místa v inscenaci trpící dlouhými prostoji v herecké akci, které postrádají napětí. Ale zároveň dodává, že tato kritika nevylučuje fakt, že jde o vysoce umělecké divadlo, které stojí na režisérově divadelním přemýšlení a excelentním hereckém ztvárnění.⁵²

⁵⁰KŘÍŽ, J. P. Petrolejové lampy nasvítily nová zákoutí. *Právo*. 1. 10. 2008, s. 17

⁵¹RESLOVÁ, Marie. Ani Roden neměl možnost Petrolejové lampy rozsvítit. *Hospodářské noviny*. 2. 10. 2008

⁵²VINICKÁ, Tereza. Fragmentální Havlíček v Komedii. *Literární noviny*. 2. 10. 2008

c) Jihočeské divadlo České Budějovice

Posledním divadlem, které se rozhodlo uvést divadelní zpracování díla *Petrolejové lampy* je českobudějovické Jihočeské divadlo. O režii se tentokrát postaral Michal Lang. V hlavních rolích se objevili Lenka Krčková a Ondřej Veselý. Režisér se nemusel snažit o výrazně jiné ztvárnění díky tomu, že se jedná o mimopražské představení. Zvolil proto temnou osudovou dramaturgii. Sám inklinuje k tragikomickým situacím, kterým dokáže vtisknout nevídaně magickou atmosféru, což je důvod, proč mu dramaturgie Havlíčkovy prózy tak vyhovovala. Podařila se mu skvělá psychologická kresba a obrazové až snové polohy. Herečka Lenka Krčková v roli Štěpy Kiliánové předvedla mimořádný výkon. Její ztvárnění je plné vroucnosti, nezlomné síly, vůle k životu, rozechvělé něžnosti i smutku. Působí natolik autenticky, že divák nemá jinou možnost, než s ní bez dechu prožívat všechna emoční vypětí, kterým ho Krčkové vyjádření zasahuje. Daří se jí působivě dojmout, a to dokonce v tichých, nepojmenovaných bolestech, které prožívá. Štěpa Kiliánová je v jejím pojetí bytostně svá a nespoutaná, přirozeně přeskakující ve vlastní náladovosti. I přes veškeré trápení vychází z každé své vnitřní prohry jako vítěz. Lence Krčkové se podařilo překonávat úskalí, která jí příběh podsouvá. Stále je odhodlaná a nezlomná. Zrcadlí se v ní bojovnost a nekončící touha po spokojeném životě. Chválu si zaslouží i Ondřej Veselý, který ztvárňuje roli Pavla. A je pravdou, že role Pavla Maliny je vždy spíše pokusem překonat filmového předchůdce Petra Čepka, ale zdá se, že Veselý se mu minimálně vyrovnává. Nepropadá totiž jako jeho předchůdci zbytečné tragikomické směšnosti při propadu do své paralýzy, která výrazně kontrastuje s jeho někdejší elegancí. Ztvárňuje roli osamělým přístupem, kdy se snaží marně bojovat se svým zdravotním problémem. Vše přehlušuje agresivitou. Během jeho duševního rozkladu dojímá svým děsivým způsobem. Michal Lang skrze svou inscenaci „chrlí“ do publika od začátku do konce tragičnost příběhu. Smrt a zmar jsou v adaptaci neustále přítomné znaky, které nelze ignorovat nebo obcházet. Velký důraz, stejně jako Jaroslav Havlíček, klade na zpracovanost vedlejších postav, které mají přesně dané a hluboko promyšlené psychologické postupy vlastního jednání. Ucelují a sjednocují celé dílo, ve funkční představení⁵³

⁵³MACHALICKÁ, Jana. Magicky přízračné Lampy. *Lidové noviny*. 6. 5. 2011

2 KNIHA JAROSLAVA HAVLÍČKA JAKO PŮVODNÍ ZDROJ OSTATNÍCH UMĚLECKÝCH CELKŮ

Pro ucelené pochopení kontextu díla je třeba se seznámit se všemi aspekty, které odkryjí stálou aktuálnost a aplikovatelnost v různých dobách historického vývoje. Těmito aspekty se myslí doba, do které je román vsazen, rozbor děje, společnost a samozřejmě v samostatné podkapitole rozbor všech důležitých postav, které se v románu objevují.

2.1 Rozbor díla

První vydání knihy *Petrolejové lampy* vyšlo v roce 1935 pod názvem *Vyprahlé touhy – Ulrychovsko*. V tiráži je uvedeno, že se jedná o „*první samostatnou součásti cyklu románů z maloměstského prostředí. Autor zvolil pro knihu název Petrolejové svítilny. Nakladatel s ohledem na lidovou edici, v níž román vychází, pro první vydání název změnil*“.⁵⁴

Jaroslav Havlíček svůj román přepracoval, ale jeho druhého vydání pod původním názvem se již nedožil. To vychází roku 1944 pod názvem *Petrolejové lampy*. Vydalo jej nakladatelství ELK v Praze. V tomto vydání je v doslovu napsáno, že rukopis definitivně podtrhl Benjamin Jedlička.⁵⁵ Ve významu posledních úprav. Následujících několik dalších vydání vždy vycházelo z druhého vydání.

V roce 1983 se o sedmé vydání zasloužilo nakladatelství Odeon. Dle slov autorky doslovu Jarmily Víškové bylo další vydání zapotřebí, kvůli snaze oprostit text od přidaných úprav a stylistických chyb, které se v průběhu let a počtu vydání v původním rukopise nashromáždily. Nejtěžší podle autorky bylo dopátrat se mezníků, kde text byl autentický a autorův, a kde byl již *definitivně* upravován Benjamenem Jedličkou. Víšková pátrala po originálním textu *Petrolejových lamp*. Do rukou se jí dostala pouze strojopisná kopie, která je ovšem hustě opravována Havlíčkovou rukou, ale patrně i někým z nakladatelství, kdo dílo pročítal. Ve výsledku dochází k závěru, že se rukopis na velkém množství míst rozchází s 2. vydáním. Jaroslav Havlíček zemřel půl roku před vydáním knihy, tak není možné zjistit, kolik z úprav je pod úprav je Havlíčkovo o kolik úprav se postaralo nakladatelství. Koncem doslovu sama autorka

⁵⁴HAVLÍČEK Jaroslav. *Vyprahlé touhy*. 1. vyd. Praha: Sfinx, 1935

⁵⁵HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*, 1.vyd. Praha: ELK, 1944

přichází s názorem, že největší korektury byly z Havlíčkova pera, nebo s nimi souhlasil, a proto z převážné většiny zůstala u původního 2. vydání. Korekturami byly nahrazeny pouze slovní obraty zastaralé nebo nevhodné pro nynější dobu a jazyk⁵⁶

V pořadí 8. vydání z roku 1998, navazuje na předchozí verzi knihy *Petrolejové lampy*, ale psaní přejatých slov a velkých písmen přizpůsobuje Pravidlům českého pravopisu z roku 1993⁵⁷

Knihu také vydalo nakladatelství Levné knihy v roce 2000⁵⁸. Poslední vydání, na jehož přebalu je poprvé použita fotografie z filmového zpracování *Petrolejové lampy*, vyšlo v nakladatelství Academia roku 2008.⁵⁹

2.1.1 Období, do kterého je kniha vsazena

Štěpa Kiliánová se narodila 1. září 1870, ve stejné době probíhala u Sedanu bitva, která byla součástí prusko-francouzské války. Tato historická poznámka je zmíněna, protože dle knižní předlohy jde mladá Štěpka ke kartárce, která jí řekne, že má válečnou kartu, tudíž vše dobré co se jí v životě stane, bude provázet válka.

Během Štěpina dětství, konkrétně v roce 1873, byla česká společnost svědkem Průmyslové revoluce. Hlavním výrobním odvětvím průmyslu se stala tovární strojová výroba a nové technologické postupy. Důležitou součástí průmyslové revoluce bylo vytvoření nového systému dopravy a komunikace, tím se myslí především dokončení základní železniční soustavy v Českých zemích⁶⁰.

S průmyslovou revolucí byly spojeny významné vynálezy. Na přelomu 19. - 20. století nastala takzvaná 2. průmyslová revoluce, zvaná vědecko-technická, jež začala objevem elektrického proudu. Co se týče kultury, tak zde následoval významný rozmach divadelnictví.⁶¹

⁵⁶VÍŠKOVÁ Jarmila, *Poznámka autora*, in J. H. *Petrolejové lampy*, 7.vyd. Praha: Odeon, 1983, s. 319-323

⁵⁷HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 8., v Knižním klubu 1. Ilustrace Lucie Raškovová. Praha: Knižní klub, 1998, 319 s. Knihovna XX. století. ISBN 80-717-6822-7

⁵⁸HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. V Praze: Levné knihy KMa, 2000, 318 s. ISBN 80-864-2549-5.

⁵⁹HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 s. ISBN 80-200-1595-7

⁶⁰Kolektiv autorů, *Kronika Českých zemí*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1999, 904 s. ISBN 80-861-4433-X. s. 531

⁶¹Slavností otevření Národního divadla 1881, následně 1883. 1881 Otevření divadla u Libuše atd. viz Kolektiv autorů, *Kronika Českých zemí*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1999, 904 s. ISBN 80-861-4433-X. s. 542

S celým tímto novým moderním věkem, který se výrazně rozvíjel, souvisí i změna postavení žen ve společnosti. O tom svědčí i vznik prvního dívčího gymnázia ve střední Evropě, a to 27. září 1890.⁶²

V roce 1899 začala druhá búrská válka. Říkalo je jim také války za svobodu. Jednalo se o dvě války, které dohromady probíhaly v letech 1180 až 1902. Odehrávaly se mezi jihoafrickými republikami búrských osadníků. Tato událost je zmíněna z toho důvodu, že v roce 1899 se vrátil do rodné Jilemnice Pavel Malina.

Další válkou důležitou pro zmíněnou knihu je Rusko-Japonská. Důležitou je, protože při jejím začátku zemřel hejtman Pavel Malina. Započata v roce 1904 a jednalo se o válečný konflikt mezi carským Ruskem a císařským Japonskem. Trvala jeden rok, vítězem bylo Japonsko.

2.1.2 Děj knihy

Autor v tomto díle zastává roli vypravěče. Sděluje čtenáři, že mu bude vyprávět příběh, který se stal, když byl malým chlapcem, ale je do hloubky seznámen s problémem, a proto může do příběhu vstupovat z psychologického a vypravěčského hlediska. Často se stává, že je v knize přímá vypravěčova poznámka v ich-formě.

První kapitola knihy se jmenuje „*Lampy svítí a prostírá se*“. Jedná se o nejrozsáhlejší část knihy. Na začátku je čtenář seznámen s městečkem Jilemnice, s jejími pověstmi. Jedná se o malé město v podkrkonoší, které je poměrně izolované.

Příběh je zaměřen na dvě rodiny. Na rodinu stavitele Kiliána a rodinu sedláka Maliny. Čtenář se dozvídá, že Kilián není místní. Do městečka přijel na sklonku mládí a pro věno si vzal bohatou selku Annu Malinovou. Díky penězům, které ze svatby získal, se vypracoval na zednického mistra a postavil podstatnou část Jilemnických domů. Díky tomu se rychle dostal do vyšší jilemnické společnosti. Druhá zmiňovaná rodina je sedláka Jana Maliny, který má statek na Vejrychovsku. Anna je Janova sestra. Jan má dva syny staršího Jana a mladšího Pavla. Anna se stavitelem Kiliánem odchází do města. V knize jsou také popisovány historky o Vejrychovsku.

1. září 1870 se Kiliánům narodí dcera Štěpánka. Autor se obšírně věnuje jejímu životu. Nejedná se o hezké dítě. Ošklivé a bohaté děti to neměly jednoduché, protože nebyly mezi ostatními oblíbené. V šesti letech začala Štěpánka navštěvovat bratrance Jana a Pavla na Vejrychovsku. Ti ji zasvěcovali do chodu a řádu přírody,

⁶²Kolektiv autorů, *Kronika Českých zemí*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1999, 904 s. ISBN 80-861-4433-X. s. 562

chlapeckých her a strkanic. Díky bratrancům si Štěpka užila dětství i přes nepříznivé městské poměry. Postupem času se z Jana stává sedlák a Pavel odjel do učení. Tím Štěpě skončily výlety na Vejrychovsko a začala se přizpůsobovat městskému životu. Ve škole u ní učitel objevil talent pro divadlo. Poprvé v životě získala uznání vrstevníků i rodičů, když sklídila nevšední úspěch v roli Jara. Pavel, Štěpin bratranec z učení přešel do kadetní školy. Při jedné jeho z prvních návštěv rodného městečka došlo mezi ním a Štěpánkou k milostnému vzplanutí, které bylo nakonec jen nevinným postrkováním. Z Pavlovy strany šlo o pouhou znučenost. Vejrychovsko začíná upadat, protože sedlák Malina posílá velké množství peněz na nákladný způsob života syna Pavla a dluhy s tím spojené. Pavlovy dluhy a způsob život.

Štěpka už dospěla, ale stále bydlí s rodiči a nemá žádného muže, který by o ni stál. V 90. letech devatenáctého století nastupuje nová generace mladých, kteří se zajímají o divadlo, různé výlety, hry, zábavy. Štěpa se věkově do této skupiny nehodí, ale pro svůj postoj a nespoutanost je vždy vřele přijata. Díky tomu přijde o poslední léta svého mládí, aniž by si našla muže. První kapitola knihy končí silvestrovskou slavností konce století. V té době přijíždí Pavel.

Druhá část knihy nese název „*Sytý u stolu*“. Není již tak obsáhlá, ale děj získává dramatický spád. Začátkem kapitoly se autor snaží vylíčit Pavlův odpor k tomuto usedlému městu. Dlouhá léta byl zvyklý na jiný způsob života, takže se nyní Jilemnicki nepokrytě vysmívá. Vztahy na Vejrychovsku se vyostřují. Otec se starším bratrem odmítají nadále Pavla živit, pokud se nebude podílet na práci v hospodářství. Hrozí mu, že přijde o střechu nad hlavou. Pavel nechce ztratit své pohodlí, a proto přijde s nápadem, že si vezme bohatou sestřenku Štěpku Kiliánovou. Sám netají fakt, že svatba bude pro všechny výhodný obchod a štedré věno vysvobodí Vejrychovsko z dluhů, které vznikly beztak jen Pavlovým dočiněním.

Po prvotních neshodách, jak u Malinů, tak i u Kiliánů se svatba koná. Štěpa, se stejně rozhodla, že si vezme prvního muže, který se vysloví. Dokonce si myslí, že ji má Pavel rád. Hlavním důvodem svatby je ze Štěpiny strany přání založení rodiny.

Po svatbě se ukazuje, že Pavel je k nové manželce velmi lhostejný. Získal, co chtěl. Bydlí v nově postaveném panském domě, který dostali svatební darem a má očekávaný klid. Už mu nezáleží na vlastním chování ke Štěpě. Po delší době, kdy Štěpka vůbec nechápe, kde udělala chybu a pokouší se o problém s manželem komunikovat. Ten ji vysvětlí, že plnohodnotnou manželkou se nestane a rodina

z tohoto manželství také nevznikne. Nikdy. Pro Štěpu je to velké zklamání, ale má v povaze se nevzdávat, nestěžovat si a překonávat překážky.

Léta společného manželství plynou, Štěpa sedlačí a o manžela ztratila veškerý zájem. Ale morální zásady a vychování jí nedovolily muže opustit. Pavel se v průběhu manželství výrazně mění. Zprvu začne být víc hrubý, vznětlivý a podrážděný. Po čase se začne rovněž fyzicky projevovat progresivní paralýza, která se mu v těle šíří díky syfilis, kterou se nakazil na vojně. Štěpa tuší co mu je, ale netroufá si to zjišťovat.

Pochopí co se děje, když se vydají na návštěvu ke Kiliánům. Cestou do města je společnost zavrhne a děti se Pavlovi posmívají a pokřikují na něj „skákavý hejtman“

Poslední část knihy nese název „*Lampy zhasínají*“. Zpočátku umírá Štěpčin otec stavitel Kilián, což Pavlovi připomíná blízkost smrti. Upřímně se raduje, že stavitele přežil. Přesvědčuje se, že nad smrtí vyzraje, ale má velký strach. Štěpka tráví svůj čas mezi starou nemohoucí matkou v Jilemnici a nemocným manželem na Vejrychovsku. Jednou se Štěpa vrátí domů a zjistí, že je Pavel pryč i s kočárem. Vydá se ho hledat. Uprostřed noci ho najde na skále, kde chce Pavel spáchat sebevraždu. Štěpa ho přesvědčí, odtáhne zpátky do kočáru a vrátí se společně s ním domů. Nechce mu jeho situaci ulehčit sebevraždou. Umírá i Štěpčina matka. Pavlova nemoc velmi rychle postupuje. Už není schopen racionálního přemýšlení. Po rozhodnutí staršího bratra Jana odvážení Pavla do pražského blázince. Štěpa jede muže navštívit. Pavel v roce 1904 v sanatoriu zemře.⁶³ Během Štěpyny nepřítomnosti se na Vejrychovsku Malina se starším synem dohodne, že pro hospodářství by bylo nejlepší, aby si Štěpu vzal za ženu Jan. A to proto, aby statek nepřípadl cizímu muži, kterého by si Štěpa mohla vzít.

Níže je přiložena nejdůležitější historka o Vejrychovském statku. Ta ovlivňuje děj každého z uměleckých celků, který bude v této práci rozebírán.

Legenda o Vejrychovi

Vejrychovsko je statek, který se nachází asi osm minut od posledního jilemnického stavení. Tento statek je opředen čertovskou legendou, dle ní na místě dnešní statku stávala malá dřevěná tvrz, ve které bydlel zeman Vejrych, prý kouzelník. Měl velký přebytek peněz, ke kterým byl upsán krví, a proto mu nikdy nechyběl dostatek pekelných dukátů. V den kdy se naplnil ďábelský úpis, nezemřel Vejrych

⁶³ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 80-200-1595-7

běžnou smrtí, nýbrž odešel z pozemského světa pekelným sňatkem s rohatou nevěstou. Vejrychovsko v té temné noci opouštělo třináct pekelných kočárů a v posledním – třináctém – byl sám Vejrych se svou novou nevěstou. Jedna přestárlá Jilemnická stařena se rozhodla, že to takhle nenechá, a když kolona kočárů opouštěla statek, zasáhla Vejrycha posvěcenou cihlou, čímž ho sice usmrtila, ale zachránila od pekelných bran, podle legendy čerti ze vzteku celou tvrz zapálili a dodnes tam stojí jedna jediná stěna, která je z ohořelých cihel a je dle toho nazvána Čertovská stodola. Od té doby je to místo spojováno s čertovskými nedobrymi spolky.⁵⁶

2.1.3 *Petrolejové lampy dle vybraných knih a periodik*

„Petrolejové lampy, první samostatná část ze zamýšleného cyklu jakési balzacovské lidské komedii měšťácké“⁶⁴

Otakar Chaloupka, autor Příručního slovníku české literatury, naráží na původní název a píše o jednotvárnosti a bezvýchodnosti života na malém městě, kde skutečně všechny touhy vyprahnou a zůstává pouze smutek, zklamání a zoufalství.⁶⁵ Hana Voisine-Jechová se ve své knize o díle zmiňuje jako o románu ošklivosti a lhostejnosti⁶⁶. *„Jaroslav Havlíček stvořil v postavě Štěpy obsažný portrét svérázné a rozporuplné ženské bytosti, jež komplikuje osud nepoddajná povaha, nevábny zjev a pozdní sňatek se zchátralým bratrancem.“⁶⁷*

Naposled snad třeba zmínit dvě dobové recenze. První od Karla Sezimy z časopisu *Lumír*. Autor chválí objektivnost a neústupnost vypravěče, čímž poukazuje na to, že dílo, jak je již několikrát zmiňováno v této práci, neskluzuje k sentimentalitě. V návaznosti autor vyzdvihuje atmosféru románu, která je protkaná prudkým steskem z marnosti a bezcílným plynutím existence. Zmiňuje se o melancholii, která prostupuje vším, co se v díle objevuje. Hlavní postavy knihy mají výrazně popsané skryté vnitřní touhy a vášně, které jim brání sklouznout k všednosti a nepodstatnosti. Autor článku Karel Sezima tvrdí, že vedle poutavé zápletky je kniha svým unikátním způsobem jakousi kronikou malého města, společenských poměrů a autentickým dokumentárním záznamem maloměstského života na přelomu dvou významných století.⁶⁸

⁶⁴Rumler, Josef. Literární medailon Jaroslav Havlíček (1896-1943).

⁶⁵CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Cesta, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3. s. 268 - 270

⁶⁶VOISINE-JECHOVÁ, [Hana a Z francouzského originálu ... přeložil Aleš HAMAN]. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H, 2005. ISBN 80-731-9031-1.

⁶⁷*Slovník českých spisovatelů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000, 7043 s. ISBN 80-727-7007-1. s. 225

⁶⁸SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*. 1935-1936. roč. 63, č. 5, s. 285-286

Druhá recenze z *Literárních novin* od Václava Kašpara. Poznává, že příběh je o Štěpce, bohatém, zdravém, ale nepříliš hezkém venkovském děvčeti a jejím bratranci Pavlovi. Jejich manželství líčí jako nešťastné, v němž Pavel Štěpu cynicky uráží a ubližuje jí svou zatrpklostí. Dále autor článku zmiňuje barvitost i těch nejméně podstatných postav. Chválí Havlíčkův bystrý pohled do skutečného života, vyzdvihuje dramatickост a spád, kterým se ubírá převážně poslední třetina knihy. Haní naopak zdlouhavost první části knihy, dokonce zmiňuje názor, že by nebylo od věci udělat obsáhlejší škrty a korektury.⁶⁹

2.2 Rozbor postav

Tato kapitola se bude zabývat rozбором konkrétních postav Havlíčkova románu. Jaroslav Havlíček velice dbal, aby i ta nejméně podstatná postava v jeho knize měla přesně a podrobně rozpracovaný charakter a povahové rysy. Z tohoto důvodu se bude tento díl práce věnovat jen postavám, které budou důležité ve spojení s následujícím analytickým rozбором a srovnáním. Nelze rozebrat všechny postavy. Proto se tato část bude věnovat postavám, které se dotýkají hlavního děje knihy.

a) Štěpka Kiliánová

Jak je již zmíněno v předchozí kapitole, Jaroslav Havlíček téměř pro každou svou postavu měl reálnou předlohu. Není tomu jinak ani u postavy Štěpy Kiliánové. Pro předobraz jejího životního údělu se nechal inspirovat tetou jeho ženy, která dle vzpomínek Marie Havlíčkové byla stejně umělecky nadaná, ale i stejného zjevu, dokonce i vzbuzovala maloměstskou nevoli díky svému extravagantnímu vystupování stejně jako Štěpa Kiliánová. I její osud Havlíček převzal. Zmíněná dáma se provdala za bohatého obchodníka s obilím, měli spolu statek a i on – stejně jako Štěpin manžel – zemřel na následky pohlavního onemocnění.⁷⁰

„Štěpku Kiliánovou, která se později vdá za mužskou trosku, ‚skákového‘ hejtmana Malinu, lze sotva mít za sympatickou románovou postavu. Je hřmotná, nehezká, nevychovaná, má divadelní způsoby, sobecky touží jen po vlastním štěstí. Zaslouží si svůj osud. Ale právě v protichůdnostech, z nichž se skládá

⁶⁹ KAŠPAR, Václav. Vyprahlé touhy. *Literární noviny*, únor 1936, roč. 18, č. 12, s. 4

⁷⁰ HAVLÍČKOVÁ, Marie, NELA MLISOVÁ a HANA TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. 1. vyd. Liberec: Odkazy, 2006, 143 s., [16] s. obr. příl. Odkazy. ISBN 80-868-0727-4, s. 74.

její povaha, v její statečné paličatosti, v její neobratné jemnosti, to snad přece trochu čpí člověčinou“ takto se k postavě Štěpky Kiliánové vyjádřil autor Jaroslav Havlíček.⁷¹

První část knihy se zabývá převážně Štěpánčiným dětstvím a dospíváním do jejích dvaceti let. Narodila se 1. září 1870. V té době probíhala bitva u Sedanu. Ani jako batole nevynikala krásou ani roztomilostí. Je popisována jako baculaté, nehezké až příliš těžké dítě s trojitou bradou, což bylo v té době bráno za známku hlouposti.⁷²

Vzhledem k tomu, že jako dítě byla ošklivá, tlustá a považována za hloupou dívku žijící v blahobytu, bylo jasné, že život v prostředí malého města neměla jednoduchý. Byla velice samotářská a toužila po rodičovské lásce, které se jí nedostávalo. Postavení rodiny ji vyřadilo z dětského kolektivu. Děti ji odháněly a šikanovaly. Ona si ale nikdy nepostěžovala, stejně tak i v jejím dospělém životě. Byla odmala zvyklá si své strasti nosit v sobě. Vzhledem k tomu, že v rodině se nedočkala opory a pochopení, začala utíkat na strýcův statek Vejrychovsko, kde si hrávala se svými bratřenci Janem a Pavlem. Zde se začala seznamovat s venkovským životem a přírodou. Ani ve škole si nevedla nejlépe, dokud v ní učitel nenalezl nevídaný recitační talent, díky němuž si mohla připadat alespoň v něčem výjimečná. Tento talent ji dopomohl k divadlu, kde předváděla své nadání a těšila se svému prvnímu úspěchu a ocenění. Dokonce i její otec na ni byl pyšný. Od té doby měla Štěpka své útočiště a prostředí, ve kterém se cítila přirozeně. Dále navštěvovala Vejrychovsko. Starší bratřenci s ní hráli chlapecké hry a naučili ji, jak se bránit, proto se díky nim mohla postavit šikanujícím chlapcům, jejichž hrubosti pokorně snášela jako trest za svůj dosavadní bezstarostný život. V dospívání se její postava měnila spíše v chlapeckou, což umocňovala nově objevená síla a schopnost se bránit. „*Do její povahy se vkradl nebezpečný prvek: pohrdání uznanými autoritami, neúcta k mužům.*“⁷³ V tomto období se poprvé projevují city dospívající dívky, které chová ke svému bratřenci Pavlovi, ten ovšem zrovna opouští rodné Jilemnicko a odjíždí do učení. Z učení přechází do kadetní školy, kterou doporučil Štěpánčin otec. Pavlovým odjezdem se Štěpe, mění celý vztah k Vejrychovsku. Starší bratranec Jan už má své povinnosti a bez Pavla už ji tam stejně nic netáhne.

⁷¹ RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 301 s., [16] s. obr. příl. s. 118

⁷² HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 80-200-1595-7, s. 31.

⁷³ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 80-200-1595-7, s. 35.

Následně přichází velká změna Štěpánčina přístupu ke životu. Matka ji pomalu nutí do výbavy a potlačuje v ní chlapecké vlivy. Snaží se ze své dcery udělat reprezentativní maloměstskou slečnu. Štěpa ve snaze vyniknout začne nosit výstřední oblečení a klobouky, ve kterých se, dalo by se říct, realizuje. V tomto období při cestě domů potká Pavla Malinu, který se na čas vrátil na rodný statek. Při tomto setkání zažila svou první a bohužel taky poslední životní sexuální zkušenost, která navíc bohužel nevyplývala z romantické poetické situace z jejích dívčích snů, ale z pošťuchování a rvačky.

Nadále sní a začíná si také představovat romantickou lásku, kterou ale nespojuje se sexem. Sám autor popisuje Štěpin vztah k mužům převážně jako vřelý a kamarádský, což bylo v té době nepřipustné. I přes své moderní smýšlení stále prahne po sňatku, aby se přizpůsobila konvenčnímu životu na malém městě. Pokud se v jejím životě přece jen objeví některý nápadník, odpudí ho svým neurvalým a nevybíravým chováním. Dává přednost kolikrát i mnohem mladším lidem, se kterými se účastní různých druhů zábav, jako jsou například kuželky nebo pití piva. I přesto, že je ve společnosti starší, než ostatní, je vřele přijímána pro svou odlišnost od zbytku maloměstské společnosti. Velkou nevýhodou je, že tímto způsobem života v podstatě ztrácí svá mladistvá léta a najednou je postavena před fakt, že na rozdíl od jejích vrstevnic je stále svobodná a zároveň již poměrně stará pro případné nápadníky. Opět se v ní budí nutkavá potřeba stát se matkou, a tak se rozhodne, že se provdá za prvního muže, který se vysloví. Vypravěč zmiňuje, že jí jde pouze o fakt někoho milovat. Není třeba, aby byl hezký ani zvlášť chytrý.⁷⁴ Logicky se stane to, že odhodlaná umanutá Štěpa dává neokázale najevo svou touhu a vroucnost, čímž muže spíše odláká, než by je tímto projevem získávala.

V druhé části knihy se vrací vyžilý Pavel Malina jako hejtman. Jejich vztah se mění na přátelský a Štěpa v sobě probouzí své mladistvé sympatie vůči němu. Důležité je, že si jej značně idealizuje a přehlíží, možná záměrně, veškeré jeho obsesivní chování. Netrvá dlouho a Malina přijde na námluvy. Bez romantiky a okolků vyjmenuje praktické důvody sňatku. Mezi které zmíní, že vedle něj Štěpa bude smět být sama sebou, protože on bude tolerovat její extravagantní oblečení i vystupování, nebude jí zakazovat divadlo a ani, aby byla sama sebou a hlavně, že konečně nebude objektem pomluv, které se na malém městě začínají šířit. Štěpa se i tak rozhodla, že si vezme prvního muže, který se vysloví. Přemýšlí a nakonec souhlasí ovšem pod

⁷⁴HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 80-200-1595-7., s. 133.

podmínkou, že musejí dostat požehnání od rodičů. I přesto je ovšem poměrně zklamaná, protože i tuto záležitost si představovala mnohem poetičtější. Souhlasí ve výsledku hlavně proto, že si vzpomene na návštěvu kartářky, která ji předpověděla, že vše dobré se jí stane v symbolu války a ženich ve vojenské uniformě je pro ni více než jasné znamení. Po prvotním odporu obou rodičů se svatba nakonec koná. Prvním varovným signálem, že se s největší pravděpodobností dopustila něčeho špatného, přijde hned o svatební noci. V očekávání, že se naplní jejich slib manželský, leč se tak nestane. „*Nemohla ovšem tušit, že muž po jejím boku zachovává nehybnou tvář jen s největším sebezapřením a že se mu koutky úst potají škubou zlomyslným a vítězným smíchem.*“⁷⁵

Štěpa si neuvědomuje vážnost situace. Pyšní se svým novomanželstvím a trpělivě vyčkává na chvíli, kdy její muž konečně naplní jejich manželství. Pro okolí hraje divadlo, při kterém sobě a Pavlovi ukládá domácí vězení, aby bylo všem jasné, že si užívají novomanželského štěstí. Doma ovšem nedokáže potlačit svou svéráznou povahu a pátrá po příčinách Pavlova chování. V tomto momentu se poprvé ukazuje její naivita a neznalost mužů. Dokonce se ho konkrétně zeptá, zda netrpí nějakou mužskou chorobou, čímž samozřejmě urazí jeho mužské ego a je zmatená z jeho reakce, tudíž se nechá uchlácholit sliby, nepřímými odpověďmi, i když je někde uvnitř přesvědčená, že ji obelhává. Když se po nějaké době konečně dozví pravdu o manželově pohlavním onemocnění, je zhrzená a nešťastná, ale pokouší se se svou situací vypořádat statečně. Aby našla smysl svého života a zapomněla na zradu, tak se pouští do práce na statku. Nachází se v bezvýchodné situaci, neví jak ji řešit, sama nikdy nebyla zvyklá si stěžovat, tak svůj úděl bere velice odhodlaně. O manžela se stará, jak je naučená, a její morální zásady ji nedovolují ho opustit. Postupem času se začne Malinova nemoc zhoršovat a to se odráží na jeho chování. Najednou je mnohem popudlivější a zlý. Ovšem, jak autor sám popisuje, i přes její životní zklamání sama připouští myšlenky na manželovu smrt, která by pro ni mohla znamenat nový začátek. Všechny věci, které se jí v uplynulých letech staly, změnily její charakter. Už dávno není tak hovorná, optimistická a s chutí do života. „*Po každé ráně, kterou ji život nasazuje, vytryskuje z ní zároveň i pramen nové síly. Nepoddává se, bojuje.*“⁷⁶ Bojuje o svůj život a štěstí až sobeckým způsobem. Když Malina umírá, Štěpa nepociťuje úlevu, kterou předpokládala. Naopak se v ní budí sebekritické myšlenky, které se

⁷⁵HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 80-200-1595-7.1987, s. 221.

⁷⁶RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 301 s., [16] s. obr. příl. s.119

ubírají k jejímu vzhledu i k povaze. Nakonec si vše rekapituluje se značnou dávkou idealismu a viní se za to, že byla moc přísnou ženou a dochází k závěru, že to tak asi mělo být. Usuzuje, že od Pavla Maliny bylo jeho rozhodnutí nechat ji stárnoucí pannou nejlepší variantou, protože ji a jejich děti by svou nemocí nakazil. V úplném závěru románu se opět pouští do práce na statku. Autor naznačuje šťastnější pokračování jejího následujícího života, protože zaznamenává rozhovor Jana Maliny se svým otcem, který se hodlá o Štěpu ucházet. I on ze zjištěných důvodů, ale život s ním by nemusel být takovým utrpením.

b) Pavel Malina

Štěpín bratranec a budoucí muž byl o pět let starší než ona. Měl ještě o dva roky staršího bratra Jana. Matka jim zemřela krátce po Pavlově narození, vychovával je tedy pouze otec, starý sedlák Malina. Pavlovi bylo jedenáct let, když Štěpa začala docházet, jako dítě na Vejrychovsko. Samozřejmě on i bratr se dívali na městskou sestřenku trochu z patra, ale zlí nebyli. V dětství byl Pavel povrchní, vrtkavý a líný, ale poměrně štedrý. Učili Štěpu chodu hospodářství a tajům přírody. Když Pavel zjistil, že se sestřenka statná a nebojácná, tak začali pořádat bojové souboje. V 15 letech musel odjet do Jičína na studie. Odjezdem byl zdrcen. Velice těžko se loučil s přírodou a vším, co měl rád. Když se Pavel na prázdniny vracel domů, choval se světaznale a povýšeně. Ze školy odjel Pavel do kadetky, když se poprvé vrátil do Jilemnice, byl opálený, vysoký a nechal si narůst knírek. Celému okolí dával najevo, že má bohaté zkušenosti.

Jak se v dospívání těžce loučil s přírodou a hospodářstvím, tak po prázdninových návratech z kadetky vším pohrdal. Jeho návštěvy stále více řídly a později se začal vracet jen pro peníze, které potřeboval na dluhy z her v karty. Když se musel nastálo vrátit do rodné vlasti, kvůli tomu, že nebyl zdravotně ani finančně schopen zůstat nadále na vojně, přijel jako úplně jiný člověk. Poznamenaný životem na vojně, se spoustou zážitků o ženách, které prošly jeho náručí. Byl protivný, odtahitý a namyšlený. Vycházel zásadně v uniformě a všemi značně pohrdal. Dalším jeho nešvarem bylo pití, kterému se naučil. Když pochopil, že u otce není nijak štedře vítán a jeho bratr se s ním ostře pohádá, přemýšlel jak ze situace ven, aby se opět zalíbil otci, uklidnil bratra a nemusel nic dělat. Rozhodl se, že jediným východiskem jsou vdavky s přestárlou sestřenkou, která mu zajistí velké věno a klid. Od té doby chodil ke Kiliánům na námluvy a zprvu vše upřímně vysvětlil Štěpě, s tím, že stejně už nemá jinou možnost, protože jí nikdo nechce, následně se snažil získat na svou stranu tetu

Annu Kiliánovou, které zase sliboval vzestup rodného Vejrychovska. Vše dělal s ledovou vyrovnaností, chladně a bez svědomí. Když se se Štěpou oženil a vysvětlil jí, že se nikdy nestane otcem jejích dětí, začalo mu být manželství lhostejné. Již získal, co chtěl - svůj klid. Jeho syfilitické onemocnění postupovalo a on začal být nedůtklivý, zlý, arogantní a agresivní. Štěpě se vysmíval, jakou udělala chybu, když si ho vzala, choval se k ní zle a urážel ji. Stále více se zhoršoval jeho psychický i fyzický stav. Když zemřel Štěpin otec, začal se hejtman zabírat otázkou smrti. Rozhodl se, že nebude žít takovým životem a v noci, když měl příležitost, opustil statek s myšlenkou na sebevraždu. O několik hodin později ho Štěpa našla a s vypjetím všech sil ho dopravila domů. Pavlův zdravotní stav už byl tak zoufalý, že by pro dobro své a svého okolí zavřen do blázince, kde později zemřel.

c) Stavitel Kilián

Štěpin otec se jednoho dne objevil v Jilemnici s rancem v otrhaných šatech, když mu bylo šestatřicet let. Měl zednickou praxi a cílevědomě doufal, že ji dokáže uplatnit. V Jilemnici neměl žádné známé ani kamarády. Měl za sebou podle svých slov dobrodružné mládí. Přiznal se do Malinovy rodiny. Nehleděl na řeči, že to bylo pouze ze zjištěných důvodů, sám dobře věděl, že pokud se chce někým stát, potřebuje peníze a ty mohl snadno získat z věna bohaté nevěsty. Nebyl nijak vybíravý, a tak si vzal Annu Malinovou. Byl to velký, tlustý dýchavičný muž, který měl husté vlasy, vysoké čelo, výrazné obočí, modré oči, cihlově rudé tváře, velký drsný nos s viditelnými modrými žilkami, knír a bradku. Díky manželčinu věnu a svým zednickým zkušenostem se stal zednickým mistrem. Protože v Jilemnici nikdo takový nebyl, vystavěl celou Hořecí ulici. Jeho domy nebyly nijak hezké, ale trvalé a účelné stejně jako on. Byl spravedlivý, ale poměrně nesnášenlivý. Podstatně rychle se vypracoval na vrchol Jilemnické společnosti. Poradil svému švagrovi Malinovi, aby poslal Pavla do kadetky, protože podle něj je třeba získat v mládí zkušenosti, které mu vojna určitě nabídne. Vybije tam své mládí a vrátí se jako důstojný a uznávaný voják. Svou dceru měl rád, ale nedokázal to patřičně vyjádřit. Když slavila své divadelní úspěchy, byl na ni značně pyšný. Dceřin sňatek nesl velice těžko, dlouho se bránil svolení, ale Štěpa byla tak tvrdohlavá, že nakonec svolil. Postavil jim jako svatební dar panský dům ve Vejrychovsku, což nebylo ničím jiným, než důkazem o upřímné otcovské lásce. Když sledoval nešťastné manželství své dcery, litoval ji, i když o tom nikdy nemluvili. Čím byl starší, tím byl zatrpklejší. Byl zhnusen Pavlem a jeho nemocí, která už se nedala skrývat, o které věděl mnohem dříve, než jeho dcera. Dokonce se vyjádřil, že

umře šťasten, protože Štěpa tohoto manžela nebude mít dlouho, zajisté brzy skoná a dcera bude zase svobodná. V období Štěpčiných vdavek si na hřbitově vystavěl hrobku. Jen tři roky po jejím dokončení zemřel.

d) Anna Kiliánová

Štěpina matka nebyla o moc menší než její muž. Byla sestrou sedláka Maliny. V knize je popisována jako bledá, odulá, se žlutými jaterními skvrnami v obličeji, černýma pichlavýma očima, o hlavu vyšší než všechny stařenky. Anna Kiliánová je silně věřící, nevynechá jedinou ranní mši. Je to typická žena své doby, která má své základní, a také jediné závazky, a to vůči rodině, církvi a společnosti. Její oděv tomuto přesně odpovídal. Jednalo se o velice přísnou ženu, která se ze selského děvčete dostala do městské honorace. Byla ráda, že je o ni a její rodinu postaráno, ale nelíbilo se jí, že kvůli společenskému kodexu, musela dodržovat návštěvy ostatních žen, které patřily k městské smetánce. Velice dbala na pověst její rodiny, proto velice těžce snášela Štěpánčino drzé a neurvalé vystupování. Svého muže ctíla a vážila si ho, vždy si byla vědoma jeho vysokého postavení, a kvůli tomu úzkostlivě dbala o svou důstojnost. I přesto, že se s mužem v různých názorech rozcházeli, nikdy mu neoponovala, protože to se podle ní pro ženu nehodí. Přes veškerou svou přísnost a necitlivost byla dojatá nad prvním divadelním úspěchem své jediné dcery. Odmítala nekázeň a lenost. Byla velice čilá, nedůvěřivá a úsečná. Téměř vůbec se neúčastnila veřejného života. Okolím byla brána jako chamtivá stařena, která úzkostlivě sedí na jmění své rodiny. Ale vypravěč na její obranu popisuje, že bylo v těžkých dobách nesnadné rozlišit šetrného a lakomého člověka. Na sklonku svého života je vykreslována jako zlomená stařena bez energie, kterou otravuje vlastní nesamostatnost, kterou ji stáří udělilo. Kostel nevynechávala, nechala se do něj vozit na vozíku. Zemřela krátce po svém muži, přibližně tři roky po Štěpčině svatbě a krátce před Pavlovou smrtí.

e) Jan Malina

O sedm let starší bratranec Štěpy. Povahově byl podobný otci – rozvážný, šetrivý, pracovitý. Nebyl nijak zvlášť chytrý a byl pověřen pomocí otci při hospodaření, zatím co jeho mladší bratr odjel na studie. Byl to prostý sedlák, který měl bratra rád. V jeho 17letech odjel Pavel, který pro něj byl posledním pojítkem k dětským hrám. Pak téměř přes noc dospěl. Začal otci zodpovědně pomáhat na Vejrychovsku. Přestal mít čas na hraní a tím i na Štěpu, ke které se začal chovat značně povýšeně. Poprvé

k bratrovi cítil zášť a začal být znechucený z jeho chování, když Pavel přijel na první návštěvu z kadetky. Od té doby v jejich vztahu rostlo stále větší napětí. Když se Pavel vrátil domů nastalo celý konflikt mezi nimi, za několik let vyhocený se vyústil naprostým odporem a pohrdáním. Jan oznámil otci, že by si rád vzal jejich děvečku Manču, která sice nemá žádné jmění, ale je šikovná a pracovitá. V ten večer se ostře pohádal s bratrem a Pavel druhé ráno přišel s tím, že se ožení se Štěpou. Jan se vzniklé situaci stával stále zatrpklejším. Když se po svatbě bratr se sestřenicí nastěhovali do nově postaveného panského domu, zavrhl je úplně. Cítil křivdu za svou námahu a dřinu, které věnoval Vejrychovsku a najednou se tam nastěhoval jeho lenivý bratr a ještě k tomu do nového velkého domu. Jednoho dne jej přišla Štěpa žádat o pomoc při hospodaření, zprvu rázně odmítal. Nechceš s ní ani s bratrem mít nic společného. Otec ho ale nabádal, že Štěpa neříká špatné věci. Asi z důvodu viny, že sestřenici využili, pro získání zadlužených polí, souhlasil. Od té doby zasvěcoval sestřenici do hospodaření, tentokrát opravdu, ne v rámci dětských her kdysi. Pavlův stav se zhoršoval. Štěpa, která se starala o starou matku a nemocného manžela, zanedbávala hospodaření. Jednoho dne Jan nekompromisně rozhodl, že takovým způsobem již není možné dále pokračovat a zařídil Pavlův odvoz do pražského blázince. V době, kdy sestřenice navštívila manžela Pavla, měli Jan s otcem vážný rozhovor o budoucnosti Vejrychovska. Oba dělala představa, že by Štěpa přivedla na statek cizího muže. Shodli se na řešení. Jan si vezme Štěpu za ženu a statek tak zůstane v majetku jejich rodiny.

f) Sedlák Malina

Jan Malina starší, byl ze tří dětí. Jeho starší bratr Antonín předčasně zemřel, a proto se stal dědicem statku. Pocházel „ze staré školy“, byl pln predsudků. Štěpu od malička neměl rád, protože zastával názor, že lidi s druhou bradou jsou hloupí. Jednoho dne se objevil u Kiliánů, což nebylo zvykem, protože rodiny se vzájemně navštěvovali jen v den svátku. Malina si ke staviteli přišel pro radu. Svěřil se s tím, že Pavel chce odejít ze školy a do kadetky. Vyjádřil svůj názor, že vojna jsou jen flámy s holkami, a kdyby přišla válka, tak ho odvedou a zabijí. Nicméně i přes velké rozpaky a obavy, které Malina vylíčil, nechal se stavitelem Kiliánem přesvědčit, že to chlapci prospěje, vybudují se a může se oženit s bohatou dámou, kterou okouzlí svou uniformou. Sedlák se nikdy netajil svými nadějemi vloženými do mladšího syna. O to větším zklamáním pro něj Pavel byl. Během let, kdy od Pavla chodily směnky, ztrácel poslední pocity pýchy. Ale i přesto v něm zůstával kus nadšení ze syna, který

zná svět, zejména když domů Pavel poslal fotografii, na které stál ustrojený a vážný v uniformě. Postupem času se začínal obávat o rodné Vejrychovsko, protože se kvůli Pavlovi velmi zadlužil. Když se Pavel vrátil definitivně domů, trápil se jeho nezájmem o hospodářství a leností, kterou u syna neznal. Vyčítal si, že kdysi poslechl rady stavitele Kiliána a Pavlovi kadetní školu rázně nezakázal. Navíc věděl o napětí mezi syny a znepokojovalo ho. Byl rád, že má konečně nad Pavlem dozor, ale rozuměl Janovi, který si nárokoval svůj podíl statku. Když Pavel dostal nápad, jak Vejrychovsko dostat z dluhů, vezme si bohatou sestřenicí Štěpu Kiliánovou, tím Malina získal novou naději v záchranu hospodaření. Tato situace je sblížila, otec přestal synem pohrdat. Pokud se mohl statek dostat z dluhů, tak jediné takto. V průběhu Pavlovi nemoci se stal zádušným. Celou zimu strávil ve starostech. Po Pavlově převozu do blázince začal s Janem spřádat plány na udržení Vejrychovska v rodině. Tentokrát si měl Štěpu vzít právě jeho starší syn, Jan Malina.

2.3 Aktuálnost pro svou dobu

Tato kniha ve své době zaujala svou otevřeností a odlišností od realisticko-naturalistických děl, která v meziválečném literárním období vznikala. Psychologický román *Petrolejové lampy* je velice kritický k maloměstským konvencím, které byly na přelomu devatenáctého a dvacátého století zřejmé. Hlavní hrdinkou je žena, která zastává tyto konvence díky své matce, která ji tímto směrem velice přísně vedla, ale zároveň se v jejím přístupu projevují moderní tendence, které zastával její otec a které začátek dvacátého století nabízel. Moderní tendence se odrážejí v jejím chování a přístupu k životu, převážně v mládí. Konzervatismus a vlivy „staré doby“ se u Štěpánky Kiliánové zobrazují hlavně v potřebě manželství a rodiny, což byl tradiční přístup k životu. Hlavní hrdinka svou touhu vdát se naplňuje, ale nejedná se o šťastný tradiční svazek, který by dosáhl jejích představ a tužeb. Převážně z toho důvodu, že manželem se jí stává bratranec Pavel Malina. Manželství je uzavřeno z finančních důvodů a postrádá romantickou lásku, které se chtěla dočkat. Největším problémem manželství je manželovo pohlavní onemocnění, kterým se nakazil díky sexuálně nespoutanému životu, kterým žil během důstojnické služby.

Z tohoto důvodu se Štěpa nedočká tradičního manželství, které by splňovalo požadavky malého města. Tím ovšem maloměstské drama nekončí. Hrdinka nejen, že se nedočká plánované rodiny, ale s postupem manželovi nemoci, která začíná být na první pohled zřejmá, se stává terčem posměchu a pomluv, ze strany obyvatel. Její tradiční založení jí nedovoluje od manžela odejít. A proto útrpně nese svůj úděl, který jí

byl dán. Pozoruhodná je její potřeba nevzdávat se a prožít svůj život nejlépe, jak jen to jde. V určitém momentu se vypořádá s nenaplněným manželstvím a začne svou energii zcela soustředit, tam kde je jí třeba, konkrétně do hospodaření .

Nejpodstatnějším motivem knihy je nezlomná touha po získání svého životního štěstí v jakékoliv podobě, kterou život může nabídnout. Každý touží po naplnění očekávání, které od života má. Hlavní hrdinka Štěpka Kiliánová dokazuje, že to není nemožné, a že lze využít života i přes překážky, které naskýtá. Spíše vedlejším motivem je právě manželství se syfilitikem, který díky své pohlavní dysfunkci není schopen dát ženě vytouženou rodinu a následně ji vystaví posměškům a zlým reakcím, které dodnes nabízí maloměstské prostředí.

3 ANALYTICKÝ ROZBOR A SROVNÁNÍ S OSTATNÍ TVORBOU

Tato část bakalářské práce se věnuje hloubkovému analytickému rozboru filmové adaptace *Petrolejové lampy* a stejnojmenné inscenace, která je uváděna v divadle Na Jezerce. První podkapitolou této části práce bude filmové zpracování, které bude zprvu prozkoumáno a následně srovnáno s knižní předlohou a tak tomu bude i v druhé podkapitole praktické části bakalářské práce, s tím rozdílem, že ta se věnuje divadelním přepracováním. Poslední podkapitola této části práce porovná filmové a divadelní zpracování s ohledem na fakt, že obě umělecké verze režíroval Juraj Herz.

3.1 Filmové zpracování – *Petrolejové lampy*

Na podzim roku 1971 byl do kin uveden film *Petrolejové lampy* režiséra Juraje Herze. Natočit film podle románu Jaroslava Havlíčka se rozhodl poté, co se setkal s kritikou na svůj minulý film *Sladké hry minulého léta*: „... objevily se u nás pochybnosti, zda se mi podařilo věrně vystihnout atmosféru života části francouzské společnosti z konce minulého století. Tyto kritické spory mě vlastně definitivně přivedly k rozhodnutí natočit *Petrolejové lampy* podle románu Jaroslava Havlíčka. Je to příběh situovaný rovněž na přelom století, ale odehrává se v našem prostředí.“⁷⁷

Režisér Juraj Herz a scénáristé Václav Šašek a Lubor Dohnal se nesnažili přenést na plátno přesnou kopii Havlíčkova románu. Zůstali ale naprosto věrní atmosféře českého maloměsta, ve které se román odehrává. Hlavní role si zahráli Iva Janžurová a Petr Čepek. Režie se postarala o drsné mnohdy až naturalistické vykreslení postav.⁷⁸ Juraj Herz je citlivý adaptátor literárních předloh, dokáže dílo zpracovat, tak aby neutrpěla předloha, a přesto nechybí režisérův viditelný rukopis. Scenáristé vhodně sestavili filmovou předlohu, tak aby nechyběly žádné souvislosti podstatné pro děj. Film začíná až poslední částí knihy, ale divák není o nic ochuzen, naopak. Jsou přidány scény, které v knižní předloze nenajdeme. Film je točený v secesním stylu, což ale nikterak nesnižuje jeho uměleckou hodnotu. Celá adaptace se pohybuje v tragicko-groteskní rovině. Především v první části filmu se objevují velice romantické prvky, a to obzvláště při exteriérových scénách.

Režisér Juraj Herz je znám svou schopností vést herce úměrně svým představám. Potvrzuje to Iva Janžurová: „... *Hodnotný herecký výkon si ale vyžaduje*

⁷⁷ HOFFMANOVÁ, Libuše. Od petrolejek k Morgianě. *Rudé právo*. 30. Prosince 1971

⁷⁸ FI: *Petrolejové lampy*. *Večerní Praha*. 24. Zář 1971, s.4

*dobrý scénář a citlivého režiséra. Co si myslím pod pojmem dobrý scénář? Musí v něm být cítit tep života a silná myšlenka. Nemusí to být jen slova. Někteří autoři mají strach z tichého hereckého prostoru, ale někdy stačí přece jen pohyb, krok, pohled bez velkých slov, s emocionálním, myšlenkovým podtextem. Rovnováha pravé a levé strany scénáře je pak dobrým výchozím materiálem pro herce, režiséra a jejich společné naladění. Takové ideální případy jsem zažila s režisérem Jurajem Herzem ve filmech *Petrolejové lampy* a *Morgiana*⁷⁹*

Film se věnuje posledním dvěma kapitolám knihy – „Sytý u stolu“ a „Lampy zhasínají“. První částí knihy, která nese název „Lampy svítí a prostírá se“ se autoři jen inspirovali. Děj filmu začíná přelomem devatenáctého a dvacátého století. První obraz filmového zpracování *Petrolejových lamp* diváka uvede do oslav Silvestra 1899, nechybí humorné scénky, zpěv, ale ani motivační proslov plný naděje, které jsou všeobecně vkládané do 20. století. Výzdoba kulturního sálu při první scéně, kostýmy i všechny ostatní interiéry poukazují na secesní styl. Ten ve spojení s knižní představou, kde v secesním stylu popisován Štěpčin dům na Vejrychovsku, režiséra inspiroval.

Stejně jako v knize jsou ve filmové adaptaci ztvárněny zábavy mládeže, mezi které patřil tanec, divadlo, pouštění balónů a výlety do přírody doprovázeny zpěvem a hrami.

Režisér Juraj Herz záměrně volil výrazné barevné scény, aby se mu podařilo věrně vystihnout atmosféru začátku dvacátého století - století ve znamení očekávání moderního vlivu. Zajímavostí je, že se dohodl s architekty a kostýmními výtvarníky, aby se ve filmu co nejméně objevovala modrá barva. A to z důvodu vizuálního podtržení jedinečnosti Pavlovy modré vojenské uniformy.⁸⁰

Filmový scénář se velmi často drží opakování nebo připodobňování motivů. Úplně první scéna filmu předznamenává další vývoj děje. Filmová scéna nabízí pohled na divadelní jeviště. Zde se během Silvestrovských oslav odehrávají krátké humorné scénky. Divák má možnost vidět scénku „Dáma a oficír“. Štěpku tato zábava natolik rozveselí, až se začne poměrně nevkusně a hlasitě dožadovat sóla pro dámu a oficíra. Přes první nechuť celé společnosti, začnou tedy všichni tančit, jen Štěpa zůstává sama, nikdo ji k tanci nezve. Je zmítána davem, ze kterého se nemůže dostat a utrží za to dokonce několik nechtěných ran. To znamená, že tvrdohlavě rozpoutala situaci, která se vzápětí vymkla kontrole a obrátila se proti ní. Opakování tohoto motivu je víc než

⁷⁹ MERHAUT, Václav. *Iva Janžurová*, vyd. 1. Praha: Československý filmový ústav, 1987

⁸⁰ KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit IV. Konečně filmová režie. *Divadelní noviny*. 5. března 2002 s. 16

jasné v porovnání s celým Štěpčíným manželstvím, protože i to si přes veškeré otcovy zábrany svérázně vynutila a následně se dostala do situace, kterou nedokázala udržet.

Dalším opakujícím se motivem je hudební složka. V knize Štěpa začíná a končí svůj jediný vztah válkou, jejíž spojení s důležitými životními situacemi Štěpy předpověděla kartářka. Ve filmu je zajímavým způsobem využit hudební motiv, který se opakuje, když Pavel žádá sestřenici o ruku a následně, když Štěpánka odjíždí z návštěvy u manžela v blázinci. Je to jejich poslední shledání před jeho smrtí.

Ve filmu kromě motivu opakování lze ještě velice dobře vyčíst motiv, který se díky ději stupňuje nebo vyvíjí. Například, když je Štěpa se svým budoucím mužem na promenádě. Ona září štěstím, on je zamlklý a otrávený. Městečko je z nového páru v rozpacích a obdaruje pár řadou posměšků. Mnohem více bezútěšná je celá situace, jak mezi manželi, tak před zraky městských občanů, když je Štěpka s Pavlem na promenádě poprvé, tentokrát dlouho po svatbě. Na Pavlovi už se výrazně odráží progresivní paralýza. Štěpa je nešťastná, hejtman se směje a ostatní korkující lidé jsou v šoku.

Dalším motivem, který se postupem děje tragicky vyvíjí, je motiv pokoření vysoké skály. V první scéně Štěpa symbolicky zdolá skálu a odhodí manželovu tabatěrku, v druhé skálu musí zdotat, protože Pavel na ní uprostřed noci ve špatném fyzickém i psychickém stavu vylezl a chtěl spáchat sebevraždu. Štěpa vyleze za ním a zachrání ho. Není to důkaz lásky, spíš mu jeho situaci nechce usnadnit. Všechny zmíněné obrazy poutavě sepjaly děj, díky čemuž celek vyznívá srozumitelně, i přesto že na sebe scény někdy lineárně nenavazovaly.

Režisér Juraj Herz vhodně použil románovou předlohu, motivy se sdružují i přes obsáhlé škrty, které bylo třeba použít. Nově vložené scény se s předlohou doplňují. Vše působí jako harmonický celek.

3.1.2 Rozbor postav

a) Štěpa Kiliánová – Iva Janžurová

Filmové vykreslení hlavní hrdinky Štěpánky Kiliánové je výrazně jiné než z Havlíčkovy předlohy. V knize se jedná o postavu vcelku groteskní. Nejvýrazněji tuto proměnu lze pozorovat z pohledu vizualizace. Havlíčkova Štěpa je ošklivá, mohutná dívka, která postrádá vkus, je velice hlučná a při každé příležitosti výrazně teatrální. Ve scénáři Juraje Herze není popsána vzhledově, ale pouze povahově. Díky ztvárnění Ivy Janžurové ji chybí ošklivost a mohutnost. Štěpka Kiliánová dle Juraje Herze je sice taky nevkusná, hlučná a její způsoby jsou nevybíravé – to může divák zpozorovat již

v prvních minutách filmu, kdy se točí sama uprostřed plného tanečního prostoru a vyžaduje si pozornost a někoho kdo s ní bude tančit, místo aby způsobně seděla a vyčkávala, až ji k tanci nějaký muž vyzve. S románovou předlohou se ztotožňuje převážně mužskými návyky – pije pivo, chce umět střílet, vyjadřuje názor, že by mohla přeprat většinu svých chlapeckých kamarádů, které zná. Rozpor lze zpozorovat v momentu, kdy literární předloha orientuje veškeré své mladistvé chování k záměrně dramatickým projevům. Filmová Štěpa tak působí přirozeně. Nelze tvrdit, že by filmová postava záměrně přehrávala.

Filmová Štěpa působí mnohem uhlazeněji, pro diváka mnohem přijatelněji. U knižní předlohy vzniká rozpor mezi odpudivým vzhledem a přitažlivou vnitřní stránkou postavy. Štěpa Kiliánová v podání Ivy Janžurové určitě není odpudivá, proto celý její osudový příběh vyznívá tragičtěji. Filmové Štěpě totiž nejde štěstí nepřát.

Díky výkonu Ivy Janžurové má Štěpka ve filmu ještě další rozměr - zosobňuje tragický úděl nenaplněného ženství, odvěkou touhu po štěstí a lásce. Postupné usmířování a ústupky ji nakonec dovedou až na samý okraj lidské existence.

b) Pavel Malina – Petr Čepek

Postava Pavla Maliny, kterého ve filmové verzi ztvárnil Petr Čepek, je věrná knižní předloze bez větších odchylek. Režisér se pro Petra Čepka rozhodl těsně před natáčením. Petr Čepek je znám svým pronikavým výrazem. Juraj Herz se pro Divadelní noviny vyjádřil, že potřebuje pro své filmy herce, kteří unesou detailní záběr kamery. To podle jeho slov dokáží jen herci, kteří mají pohledem co říct. Sám režisér Juraj Herz říká, že nemá rád polocelky, buď zabírá velký detail, nebo co největší celek.⁸¹

V Čepkově podání je Pavel Malina studie slabostí a silných stránek člověka, ke kterým patří jak krutost a zlo, tak ohleduplnost a pochopení. Tiky ve tváři, idiotský smích, skákavá chůze, hasnoucí oči umocňovaly postupující chorobu, tedy velmi silné vnější výrazové prostředky nedokázaly díky Petru Čepkovi přebít pomalý rozpad lidské osobnosti, stále intenzivnější sílu čirého lidského zoufalství.⁸²

Petrovi Čepkovi se podařilo věrně zahrát muže, který umírá na následky syfilitického onemocnění. On sám se k tomu vyjadřoval v několika rozhovorech. „*Sad se to zdá těžké proto, že do takové role nemůžu vložit vlastní zkušenost, ale není*

⁸¹ KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit IV. Konečně filmová režie. *Divadelní noviny*. 5. března 2002 s. 16

⁸² SEDLÁČEK, Jaroslav. Petr Čepek, Působil velmi drsně, a velmi nebyl. *Cinema*. 9/2000, sešit 113, s.115

*to tak obtížné, protože tu šlo především o to – zahrát fyzický projev této nemoci. Sám jsem nikdy syfilitiky v takovém stadiu neviděl, ale režisér filmu Juraj Herz to měl přesně odpozorované, takže mi říkal, jaké projevy v které fázi jsou přirozené.*⁸³ Dále se zmiňuje o radách s lékařskými odborníky, kteří jemu a režisérovi přesně popisovali duševní stavy v jednotlivých fázích psychického rozkladu. Pokoušeli se co nejlépe a nejvěrněji zastihnout postiženého tímto onemocněním, některé projevy přesto do filmu zahrnout nemohly, protože například zadrhávání v řeči by vždy spíše působilo lehce komicky než děsivě.⁸⁴

c) Stavitel Kilián

Štěpina otce ve filmovém zpracování zahrál Oto Sklenčka. Vzhledem k tomu, že se film soustředí převážně na hlavní role, tak tyto vedlejší postavy nejsou nijak výrazné. Kiliánova postava se drží předlohy. Stavitel Kilián je protivný, ale milující otec. Který je nešťastný z rozhodnutí dcery, ale chce, aby byla šťastná. V mnoha momentech je znát jeho náklonnost k dceři. V jedné z prvních filmových scén lze pozorovat, jak hájí dceru před přísnou matkou. Ve scéně kdy přijede Pavel Malina z vojenské služby, je zřejmé, že synovcem pohrdá, ale uvědomuje si svůj podíl na jeho ztroskotání. Koncem filmu se jeho role víc a víc vytrácí.

d) Anna Kiliánová

Roli Anny Kiliánové ztvárnila Marie Rosůlková, která přesně vystihuje knižní předlohu. Její vysoký věk, stylizace a přísné vystupování vykrešluje onu ženu starých časů. Její povahu lze určit v první scéně, kde vystoupí - kdy Štěpu upozorňuje na svůj nesouhlas s dopisy, které jí psal venkovský učitel pocházející z nižších poměrů. Protože úzkostlivě dbá na pověst své rodiny, je jí velmi nepříjemná situace její dospělé neprovdané dcery. To je jeden z důvodů, proč se přimlouvá za Pavla Malinu, který se vyslovil o ruku dcery. Nemá s dcerou vybudovaný rodičovský vztah. Když přijde Štěpka na návštěvu do rodného domu, na nic si nestěžuje a matka se na nic neptá, pouze se upřímně raduje z představy, že se konečně dočká vnoučat.

e) Jan Malina

Pavlova staršího bratra Jana ve filmu zahrál Karel Chromík. Jeho herectví je přeexponované a v mnohých situacích neuvěřitelné. Tento fakt je nejvíce zřejmý ve

⁸³VOSTRÝ, Jaroslav. *Petr Čepek: talent a osud*. Vyd. 1. Praha: Achát, 1996, 180 s., [48] s. il. ISBN 80-902-2210-2.

⁸⁴VOKŘÁL, Jaroslav. Páně Herzovy lampy na petrolej. Kino, 26, 1971, č. 6, s. 8-9. 6 obr.

scéně, kdy se s bratrem Pavlem popere kvůli budoucnosti Vejrychovska. Postavu vystihuje, tak jak je dáno. Postupem děje je stále více popudlivý. Krátce po bratrově svatbě, kdy se s manželkou nastěhují do nového Přískeně, ve které ho jde Štěpánka žádat o pomoc při hospodaření je zdařile rozpačitý a nerozhodný, ale přece jen v něm převládne vlídná povaha.

f) Sedlák Malina

Vladimír Jedenáctík získal roli sedláka Maliny. V průběhu celého filmu na něm lze pozorovat, že nemá neteř v lásce. Jedná se o prostého sedláka, který má přirozený odpor k městským obyvatelům, natož pak k městské smetánce. Se sestrou Annou se navštěvují pouze o svátky. Při svatebních oslavách neskryvá své nadšení z bohaté nevěsty před sestrou a stavitelem. Vyzdvihuje praktičnost velkého věna před žádným.

3.1.2 Srovnání s knižní předlohou.

Výše je zmíněno, že film obsahuje výrazné množství odchylek od knižní předlohy. Některé příklady odlišnosti jsou již výše zmíněny. Do scén, kdy se skupinka mladých lidí vydává na výlety, pouští balóny nebo při Štěpčíně svatbě, jsou použity písňové texty básníka Františka Gellnera. Zpívají přímo herci a texty podtrhují atmosféru zároveň i jejich povahy. Štěpu lze vždy slyšet z celé skupiny nejvíce. V textech je obsažena radost ze života, také otázka smrti.

Film se nezmiňuje o kartářce, kterou Štěpa navštíví, tudíž ve filmové adaptaci není ukázána ani válečná karta, která je pro Štěpu tak důležitá. Dále na sebe někde situace lineárně nenavazují, ale filmovou adaptaci to nijak neomezuje. Ve filmu není zmíněno, že v období Štěpčina nešťastného manželství umírají oba dva její rodiče v krátké návaznosti po sobě, což umocňuje její bezvýchodnou situaci. Naopak režisér Juraj Herz nechá ve filmu zemřít děvečku, která slouží na Vejrychovsku. Ta umírá, protože ji Pavel po svém návratu nakazil. Naopak ve filmu existuje velké množství scén, které nejsou použity v knižní předloze. Vzhledem k tomu, že Štěpka chce zoufale dítě a Pavel ji toto přání nemůže splnit, pozve si jednoho večera do Vejrychovského domu přítele z vojny. Štěpa odchází spát a nechává přátele pospolu. Když usíná, rozevřou se dveře její ložnice a do postele vleze manželům přítem, s tím, že jí vytoužené přání o dítěti může splnit. Za tím účelem ho k ní Pavel poslal. Štěpa je větší a silnější než on. Po jisté době se jí podaří ho přeprat. Celá atmosféra této dramatické scény je skličující, protože z ní vyplývá, že manžel přání o dětech nikdy nenaplní.

Druhou výraznou změnou je jedna z posledních scén, kdy se Štěpa vlakem vrací domů z návštěvy svého muže v blázinci. Ve vedlejším kupé sedí dívka s jeptiškou. Jeptiška spí a Štěpka s holčičkou komunikuje přes sklo. V další scéně dojde jeptiška s děvčátkem k Malinovým na statek s tím, že hledá Pavla Malinu, protože mu vede jeho dceru. Sedlák Malina s Pavlovým bratrem Janem jeptišce řeknou, že Pavel je mrtvý a o žádné „parchanty“ se starat nebudou. Štěpa na Vejrychovsko přichází později a s holčičkou se mívá podél cesty. Zamávají si, aniž by Štěpa tušila, že ji bylo zrovna znovu odepřeno stát se matkou, i když nemanželského dítěte.

Poslední scénou, která není v knižní předloze, byl odjezd vojáků z nevěstince. Režisér zamýšlel velice romantickou scénu, kdy vojáci odjíždí v zasněžené krajině na koních a dámy jim mávají ze dveří budovy. Nikdo v tom momentu ještě netuší, že si muži odvázejí smrtelnou nemoc. Bohužel musela být tato scéna z filmu vystřižena.⁸⁵

3.2.1 Aktuálnost pro svou dobu

V 70. letech minulého století nastal prostor pro tak zvaný normalizační film. Jedná se o to, že po okupaci sovětskou armádou v roce 1968, byla pro film nastolena přísná ideová cenzura. Kdo chtěl nadále točit filmy, musel se buď věnovat ideologickým tématům anebo volit takové motivy, které by bylo „neutrálními“.⁸⁶ Film Juraje Herze *Petrolejové lampy* je vsazen do doby, ve které je původní předloha napsána. Z tohoto důvodu jej nečekala žádná výrazná cenzura a mohl být normálně vysílán.

Pokud se hlouběji zamyslíme nad hlavním motivem díla, jedná se o snahu po dosažení životního štěstí i přesto, že tomu okolnosti nepřejí. To je aktuální samo o sobě. Lidé, kteří žili v 70. letech a nesouhlasili s okupací ani momentální situací v jejich státě museli toto téma vřele přijmout. A přes to se nejedná o politickou provokaci.

Lze tvrdit, že úspěch díla se odráží od jeho vhodného zasazení do kontextu doby. *Petrolejové lampy* Juraje Herze z roku 1971 byly vhodně vsazené do své doby a děj se dotýkal konkrétních diváků, kteří se v něm mohli shlednout. To je ve výsledku nejfunkčnější komunikace mezi filmem a diváky.

⁸⁵ MACHALICKÁ, Jana. Herz: Dělam svoje Petrolejové lampy. *Lidové noviny*. 27. 10. 2006

⁸⁶ Šiman, J. 2005. Ideologické filmy padesátých let a normalizační kinematografie. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.volny.cz/czfilm/Kapitoly/Normalizace.htm#Datum>>

Ve filmu je obsažena stejná tematika jako v knižní předloze. Jedná se o jedno nešťastné manželství, které nenaplnjuje očekávání. Není třeba funkčnost filmu ve své době nadále rozebírat. Přece jen pozitivní přijetí filmu diváckou i kritickou obcí to dostatečně dokazuje.

3.2 Divadelní představení *Petrolejové lampy* v divadle Na Jezerce

7. listopadu 2006 byla uvedena hra *Petrolejové lampy* v divadle Na Jezerce v režii Juraje Herze. Toto divadelní představení nese podtitul *Peklo vášně, nemoc lásky* a skládá se ze dvou dějství. Hlavní role si zahrál manželský pár Bára Hrzánová a Radek Holub, kteří jsou podle režiséra srovnatelnou dvojicí jako Janžurová s Čepkem ve filmové adaptaci. Dramaturgem této inscenace byl Martin Velíšek stejně jako při inscenaci *Petrolejových lamp* pro Klicperovo divadlo Hradec Králové.⁸⁷

*„Nebude to velké divadlo, postavy jsme nakonec seškrtnali na jedenáct. Důležité je, aby diváci byli stejně emočně zasaženi jako v kině a zároveň viděli divadlo, a nikoliv film. Snažil jsem se o co největší zdivadelnění látky.“*⁸⁸ vyjádřil se ke hře režisér Jura Herz. Dále přiznává, že knižní předlohu nikdy nečetl, že si je vědom toho, že v knize je vše jinak. Vzpomíná, že při natáčení filmové verze cenzura zatrhl scénou z nevěstince a proto, byl rád, že na divadle se k tomuto záměru mohl vrátit.⁸⁹

Jiří P. Kříž chválí scénu, jež má na starosti Šimon Caban, která skvěle podtrhuje atmosféru celé hry. Na scéně nechybí šest secesních lamp, které věrohodně navozují iluzi přelomu devatenáctého a dvacátého století. Dále vyzdvihuje využití filmového řemesla na jevišti, konkrétně rychle jdoucí scény, jakoby procházely stříhem, a díky nimž je adaptace dynamická a nevěle se. Nakonec svého článku uvádí, že bude představení určitě komerčně úspěšné, ale neubírá mu to na jeho umělecké exponovanosti.⁹⁰

Scéna je po celou dobu představení neměnná, a přes to funkční. Vpravo je postel, která zastupuje jak neřest důstojnického hotelu, tak i manželské lože. Zvednutím bočnice se postel mění v rakev, která je pro představení potřebná. Na levé straně je stůl s židlemi, který představuje dům Štěpánčiných rodičů i Štěpčín nově postavený panský dům na Vejrychovsku. Aby se divák orientoval, je zde využita světelná složka, která se mění s prostředím.

⁸⁷ KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Jak se z hubaté bláznivé holky stane selka. *Mladá fronta dnes*. 11. 11. 2006

⁸⁸ MACHALICKÁ, Jana. Herz: Dělam svoje *Petrolejové lampy*. *Lidové noviny*. 27. 10. 2006

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ KŘÍŽ, J.P. Vyprahlé touhy žijí v rozdrčených osudech. *Právo*. 8. 11. 2006, s. 13

První polovina divadelního představení je dějově založena převážně na seznámení diváků s povahou Štěpy a jejím společenským postavením. Jsou zde zobrazeny hry s mladými. Štěpka Kiliánová v podání Báry Hrzánová zobrazuje svou nespoutanost hluchostí, drzostí a hrubostí. Vypije půl litru piva na jeden nádech, za což sklízí úspěch ostatních zúčastněných. Velkou roli zde hraje dr. Alois, kterého ztvárnil Jan Hrušínský, který projevuje o Štěpku zájem, ale vadí mu její nespoutaná povaha. Zadává si podmínku, že když se Štěpánka umírní ve svém vystupování a oblékání, tak se s ní bude i nadále vídat. Štěpka je zaskočena jeho výzvou a odmítá se kvůli muži změnit. První dějství končí větou doktora Aloise: „*Mohl jsem mít skvělou ženu, ale nějak jsem to posral*“. Celá první část hry je proložena humornými vsuvkami, které ne vždy působí vhodně. Nutno přihlížet k faktu, že hru uvedlo divadlo Na Jezerce, které se soustředí na svého diváka, který se jde do divadla převážně bavit, protože s náhledem na tvorbu, která v tomto divadle vzniká lze říci, že vždy jde o alespoň z části klidná a zábavná představení.

Druhá polovina je výrazně lepší, dramatictější a poutavější. V té už se jedná o primární příběh – manželství Štěpy s bratrancem a jeho vyvíjející se nemoc. Dějství začíná divadelní hrou, která stejně jako ve filmu předvídá vývoj hry. Následně se objeví Pavel v civilním oblečení, je k Štěpě velice odměřený a hrubý. Poté následuje hádka mezi bratry a Pavel přichází s nápadem, že si vezme Štěpu, díky čemuž získá bohaté věno. Ani v divadelní adaptaci díla Petrolejové lampy nechybí svatba, odmítnutí o svatební noci, Štěpánčino nepochopení situace a postupně horšící se stav Pavla Maliny končící odvezením do ústavu a jeho následná smrt.

Oběma hercům se podařilo odpoutat se od slávy jejich filmových předchůdců. A role ztvárnili zcela po svém. Představení s různými odchylkami od předchozích zpracování je celistvá, uzavřená a funkční. Lze hovořit o vydařeném dílu, které je zajímavě zpracované a poutavé.

Zachycuje všechny důležité a podstatné momenty knižní předlohy a výstižně zachycuje atmosféru malého města a jeho společenských poměrů.

3.2.1 Rozbor postav

V této podkapitole není potřeba opět samostatně zmiňovat vedlejší postavy, které se ve hře objevují, protože prostor pro jejich vyjádření není velký ani nijak výrazně odlišný od knižní a filmové předlohy. Hlavní představitelé budou zmíněni pod nimi.

Štěpčin otec, kterého v divadle Na Jezerce ztvárnil Rudolf Jelínek⁹¹ je stejným náladovým, ale milujícím otcem, který chce pro dceru jen to nejlepší. Nesouhlasí se sňatkem s Pavlem.

Anna Kiliánová, kterou zahrála Věra Kubánková je také tou samou přísnou starou dámou, která je silně věřící. S postupujícím stářím je odkázaná na pomoc druhých, se kterou nesouhlasí, ale nemůže se ji vyhnout. Dceru má zajisté ráda, ale přívětivý vztah spolu nikdy neměly.

Jan Malina, jehož roli ztvárnil Vilém Udatný, je prostým pracovitým sedlákem, který je stále více popuzen chováním bratra, není zlý. Dokáže určit výhody pro hospodářství a tak se rozhodne pro odvezení bratra do ústavu a následný možný statek se sestřenicí.

Sedlák Malina v divadle Na Jezerce zpodobněn Milošem Hlavicou je odměřený starý sedlák, který kvůli synovi, do kterého vkládal své naděje, málem přišel o celé své hospodářství a jeho následné kroky jsou voleny prostou vypočítavostí.

a) Štěpka Kiliánová – Barbora Hrzánová

Bára Hrzánová v rozhovoru pro Mladou frontu dnes uvádí, že postavu, kterou měla ztvárnit, začala mít ráda až v průběhu zkoušení, kdy ji pochopila a díky Herzově oblibě, kterou k postavě chová, si ji oblíbila. Bára Hrzánová poprvé naráží na odlišnost interpretace knižní, filmové i divadelní Štěpy. Říká, že knižní Štěpa Kiliánová je ošklivá, nešťastná, netaentovaná a nepovedená holka se čtyřma bradama, která má v životě obrovskou smůlu. Proto, podle vlastních slov, byla velice příjemně překvapená z divadelní adaptace.⁹²

Barbora Hrzánová se knižní Štěpce znatelně více podobá. Jak vzhledově tak povahově. Působí stejně mohutně, hrubě, drze a nehezky. Na rozdíl od knižní Štěpy ji chybí sentimentalita, také je mnohem méně naivní. Je to vhodný chlapecký typ, ke kterému se hodí pití piva a nevhodné chování.

Divadelní Štěpa Kiliánová se výrazněji hodí k osudu té knižní. Celý projev je autentičtější. Mnohem více se podobá představám a popisům Jaroslava Havlíčka, zejména když se sám autor zmiňuje, že lze vnímat její kladné rysy, ale čtenář nemá problém s jejím osudem, protože ji ho lze do jisté míry přát. To se Báře Hrzánové

⁹¹ Alternuje mu Bořík Procházka. viz Divadlo Na Jezerce. Divadelní společnost Jana Hrušínského. 2006. Petrolejové lampy - Jaroslav Havlíček. Peklo vášně, nemoc lásky. [online, cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<http://www.divadlonajezerce.cz/Divadelni-Hra-17-Petrolejove_lampy-Jaroslav_Havlicek>.

⁹² KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Jak se z hubaté bláznivé holky stane selka. *Mladá fronta dnes*. 11. listopadu 2006

opravdu daří. Dalo by se říct že divadelní Štěpa je pro diváka stejně nepříjemná jako pro čtenáře ta knižní. I zde vzniká výrazný rozpor mezi odpudivým vzhledem a do jisté míry nežnou stránkou její povahy. Problémem je hlavně v začátku hry věk hlavní představitelky, protože se výrazně liší od věku postavy. Takže scéna kdy dvacetiletá Štěpka sedí u kartářky je značně nevěrohodná.

b) Pavel Malina – Radek Holub

Pavlova postava se výrazně neliší od předloh. Herectví Radka Holuba se velmi často podobá herectví Petra Čepka. Věk Radka Holuba nepůsobí špatně ani nedůvěřivě vůči jeho postavě, tak jako u Báry Hrzánové. Splňuje představu o muži, který má nejlepší léta svého života za sebou. Je pravdou, že ze všech verzí díla Petrolejové lampy působí tento Pavel Malina nejhodněji a nejvlídněji. Štěpu si sice vezme pouze z vypočítavosti a touhy po klidu, ale jeho chování je celkově milejší, samozřejmě do něj nelze počítat proměnu psychického stavu, kterou mu působí syfilitické onemocnění.

Bohužel se mu občas stává, že je jeho herecký výkon přexponovaný a tím pádem působí teatrálněji než je pro postavu vhodné.

3.2.2 Srovnání s knižní předlohou

Ani divadelní představení nezačíná první kapitolou knihy, ale začíná o něco dříve než filmové zpracování. Divák je uveden do situace poutavou scénou, kdy na levé straně u stolku sedí Štěpa s kartářkou, která jí vykládá budoucnost a zároveň se na pravé straně v posteli odehrává vášnivá scéna Pavla Maliny z nevěstince. Užívá si s dívkou v nekonečném množství sexuálních poloh. Režisér Juraj Herz využil autentičnost divadla. Tyto dvě situace odehrané najednou působí svou rozdílností záměrně úderně, provázanost situací vystihuje čert, který mezi levou a pravou částí probíhá. Tato scéna je otevřená a natolik obrazná, že dokáže diváky velice příjemně překvapit.

Rozdílností od knižní předlohy jsou záměny jmen vedlejších postav. Například děvečka z Vejrychovska je z Manči přejmenována na Karlu a jeden z Štěpčiných nápadníků je původního berního Grómana přejmenován na doktora Aloise. Což je zajímavý prvek, protože v knize se doktor Alois Perkl vyskytuje, ale jako syn služebné, která navštěvovala Kiliánův dům, když byla Štěpa dítě. Později se o něm autor knihy Jaroslav Havlíček zmiňuje, v souvislosti s Perklovo rychle nabitým postavením, kvůli protekci a práci na úřadě, zásluhou bohatého dědečka. Tento moment může být

pro diváka, který zná knihu matoucí. I v divadelním představení je popsán jeho osud, který působí jako zbytečná informace, která s ničím nesouvisí a ani neovlivňuje děj.

Divadelní adaptace se drží knižní předlohy mnohem více než film. Vyskytují se v ní všechny důležité souvislosti. Velmi názorně je zobrazen námět Vejrychovské čertovské povídky. Radek Holub s roli Pavla Maliny ji několikrát zmiňuje, přičemž je scéna červeně podsvícená.

Knižního zpracování se drží, když zobrazuje úmrtí Štěpánčina otce, následné dojíždění za starou nemohoucí matkou. V divadelní inscenaci je zobrazena i smrt Štěpčiny matky Anny Kiliánové. Vše je zobrazováno v posteli, která se mění na rakev.

3.2.3 Aktuálnost motivu pro dnešní dobu

Jak jsem zmínila výše rozebrané dílo Petrolejové lampy, které bylo uvedeno v divadle Na Jezerce, místy působilo nevhodně díky svým přílišným humorným scénám. Divadlo Na Jezerce je soukromé komerční divadlo. Tím ovšem nejsou zpochybňovány jeho kvality. Důležité je toto zmínit z toho důvodu, že každé pražské divadlo má svůj specifický způsob her a svého specifického diváka. Z tohoto důvodu hra obsahuje odlehčené scény, které se tam někomu nemusí hodit. Vždyť na oficiálních internetových stránkách je napsáno motto: „*Divadlo, které vás zbaví blbé nálady*“.⁹³

V dnešní době, kdy existuje umělecká svoboda, už by příběh nemusel být vsazován do tehdejší doby, která je nám vzdálená. A motivy, které lze aplikovat pro dnešní společnost hra zajisté obsahuje.

Aktuálnost je stále zřejmá i v dnešní, pro změnu uspěchané a hektické době, kdy se běžnému divákovi, také život nedaří, tak jak by ho chtěl a Štěpín příběh může vždy být značnou motivací, že není nutné se vzdávat a naopak je třeba o své štěstí bojovat. Každá situace se dá přejít a lze dále hledat podstaty svého bytí.

Motiv syfilitického onemocnění dnes není neléčitelný, tudíž ztrácí na své tragičnosti. Ale pro změnu v dnešní době existují jiné smrtelné pohlavní nemoci, na které není lék, konkrétně nemoc AIDS. Podstata se tatáž, život s nakaženým protějškem, který nemůže do manželství věnovat děti, které jsou pro spoustu lidí i dnes podstatou bytí.

3.3 Srovnání filmového a divadelního zpracování

⁹³ Divadlo Na Jezerce. Divadelní společnost Jana Hrušínského. 2006. Aktuality. [online, cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.divadlonajezerce.cz/Uvod>>

Divadelní i filmové zpracování režíroval Juraj Herz. V divadelní inscenaci je mnoho prvků z filmu, ale zároveň se drží více knižní předlohy. Úmrtí nakažené děvečky Manči – v divadelní adaptaci Karly – je zobrazeno u obou děl, aniž by bylo obsaženo v knize. V obou uměleckých celcích jejímu úmrtí předchází scéna, která zobrazuje situaci, kdy ji Pavel znásilní. Ve filmové verzi na seně, když ještě nejsou se Štěpou svoji v té divadelní na posteli, která je lůžkem neřesti.

Dalším společným prvkem je poslední situace, kdy je na Vejrychovsko přivedena Pavlova nemanželská dcera. Ale v té divadelní s holčičkou krátce rozmlouvá, tím pádem má větší možnost ji poznat a zjistit například, že nemá rodiče a žije v sirotčinci.

Ve všech adaptacích je stejně ztvárněn Štěpčin monolog. Jedná se o situaci, kdy Pavlovy koupila pušku na lov, kterou si přál, krátce po svatbě. Když mu ji daruje, říká: *„A ted', vezmi tu svou pušku, nabij ji, zamiř do mého srdce a vystřel, zkrát milosrdně mé trápení, chceš-li se mnou i nadále žít po starém způsobu. Bud' to mě učiň svou ženou, jako to učinili všichni muži se svými ženami po svatbě, nebo mě zab!"*⁹⁴

Velkou rozdílností je postava Štěpy Kiliánové. Barbora Hrzánová je vzhledově mnohem více podobná knižní Štěpě. Barbora Hrzánová nepůsobí tak excentricky a dynamicky jako filmová Iva Janžurová. Barbořina Štěpka je spíše drze svá. Divadelní Štěpánka nepůsobí tak přirozeně, je mnohem těžkopádnější. Ale naopak při přerodu její postavy v selku v gumácích lze Barboře snadněji uvěřit její smířenost. Filmová Štěpa je mnohem odevzdanější a k muži celkově jemnější a naivnější. Barbora je spíše hrubá a dětinská.

Zcela stejně ve filmové i divadelní verzi probíhají Pavlovy námluvy u Štěpky doma. Velkou podobnost lze pozorovat i v reakci rodičů.

3.4 Vyústění bakalářské práce

Není ani tak podstatné kdo a jak ztvárnil jakou roli. Důležitým aspektem této práce její stála aktuálnost v jakékoliv době, což dobře ukazují období, ve kterých díla vznikala. Syfilitické onemocnění je podstatné jen z toho ohledu, že muž není schopen dát ženě manželství, které by ji učinilo šťastnou a dalo ji děti, po kterých touží. Jedná se hlavně o touhu po šťastném životě, tak jak si jej většina žen představuje. A pokud nějaká příčina tuto touhu omezí, je třeba hledat jiné, které by naplnili život, tak aby jej

⁹⁴ HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 p. ISBN 978-80-200-1595-2. s.186

jedinec dokázal žít alespoň relativně šťastně. Díla ukazují na nezlomnou a silnou ženu, která se svým životem bojuje a neustále hledá alternativy svého štěstí nebo chceme-li naplnění. Tato hra by se mohla hrát dnes i v budoucnosti a svou aktuálnost by neztratila. Protože hledáním životního štěstí je protkaná každá doba bez ohledu na okolnosti, které nabízí.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda je v dnešní době aktuální motiv, který je použit v díle *Petrolejové lampy*. Práce aktuálnost tohoto motivu potvrzuje. Důkazem tomuto tvrzení je stálý divácký zájem i v dnešní době, kdy je dílo prezentováno v divadelní adaptaci divadla Na Jezerce.

Nejdříve jsem nastudovala fakta, která byla potřebná k pochopení problematiky. Pokračovala jsem analýzou a srovnáním zmíněných uměleckých celků. Práce se ubírala směrem, který vedl k závěru, že původní knižní předloha bude tvárným motivem, pro různé druhy uměleckých zpracování. Během průběhu vytváření bakalářské práce jsem ovšem došla k mnohem zajímavějšímu závěru, kterým je stálá aktuálnost námětu, který lze aplikovat do širšího množství historických kontextů.

Díky informacím, které jsme načerpala během studia faktů k bakalářské práci, si dovoluji tvrdit, že vždy bylo vhodně zvolené období, ve kterém jeden ze zmíněných uměleckých celků vznikl. V roce 1935 kdy Jaroslav Havlíček poprvé napsal dílo *Petrolejové lampy* se jednalo o dílo, které bylo velice kritické k nedávno uplynulé době, kterou byl přelom devatenáctého a dvacátého století. Román v té době otevírat neběžné téma, kterým je syfilitické onemocnění vsazené do prostředí malého města. Dílo vyšlo v meziválečném období a neslo poselství, které mělo dodat čtenáři naději a sílu na překonání neočekávaných životních situací. V roce 1971, v době kdy měl šanci uspět pouze normalizační film anebo film, který by se nedotýkal politických idejí, vznikl film *Petrolejové lampy* režiséra Juraje Herze. Díky historickému nadělení filmu nebyl větší problém s cenzurními orgány. Divák 70. let mohl shlédnout film, který byl obsahově velice aktuální. Díváme-li se na děj jako na vyjádření snahy o prožití spokojeného života, kterému nepřeje doba a okolnosti, jedná se o vhodné téma pro soudobého diváka. Naposledy začalo autory dílo zajímat v dnešní době. Konkrétně v minulém desetiletí. Tentokrát v divadelním zpracování. Každé divadlo adaptaci uvedlo dle svého stylu a dle svých diváků. Aktuálnost tématu v dnešní době je stejně zřejmá jako v dobách minulých. Pro dnešního diváka je také důležité prožít naplněný život, i přes to, že mu nemusí být vždy přáno. Je více než jasné, že dnešní divák není posledním, kterého toto téma mohlo oslovit. Pokud bude vždy divácky úspěšný příběh o lásce a nenávisti, potom i tento o hledání životního štěstí.

Nakonec bych ráda dodala, že dnes žijeme v umělecky svobodné době, která není odkázána na cenzuru a lze dílo vsadit do dnešní reality. Děj už se nemusí pohybovat na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Téma syfilis jako pohlavního

onemocnění lze vyměnit za jinou pohlavní nemoc, která je tragická a neléčitelná v dnešní době. Hlavní hrdinka uvězněna ve vztahu, který nenaplní její představu o životě, jež se nevzdává a stále se snaží dosáhnout svých tužeb, je dle mého názoru nehynoucím motivem. Přece jen každý touží po naplnění očekávání, které od života má.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HAVLÍČEK Jaroslav. *Vyprahlé touhy*. 1. vyd. Praha: Sfinx, 1935

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*, 1.vyd. Praha: ELK, 1944

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 8., v Knižním klubu 1. Ilustrace Lucie Raškovová. Praha: Knižní klub, 1998, 319 s. Knihovna XX. století. ISBN 80-717-6822-7

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. V Praze: Levné knihy KMa, 2000, 318 s. ISBN 80-864-2549-5.

HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. Vyd. 9., V nakladatelství Academia 1. Praha: Academia, 2008, 279 s. ISBN 80-200-1595-7

RUMLER, Josef. *Epik Jaroslav Havlíček*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 301 s., [16] s. obr. příl.

HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLISOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. 1. vyd. Liberec: Odkazy, 2006, 143 s., [16] s. obr. příl. Odkazy. ISBN 80-868-0727-4.

Kolektiv autorů, *Kronika Českých zemí*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1999, 904 s. ISBN 80-861-4433-X.

VOSTRÝ, Jaroslav. *Petr Čepek: talent a osud*. Vyd. 1. Praha: Achát, 1996, 180 s., [48] s. il. ISBN 80-902-2210-2.

KEJZLAR, Radko. *Dějiny norské literatury: 1814-1914*. Praha: Academia, 1967. Dějiny světových literatur, sv. 2

KÁBRT, Jan a Jan KÁBRT. *Lexicon medicum*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén,

c2004, 1136 s. ISBN 80-726-2235-8

KOLB, Richard. *Syphilis*. 1.vyd Praha: Propaganda. 1924

PULKRÁBEK, Alfred. *Syphilis získaná a vrozená*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert. 1921

MENCLOVÁ, VĚRA, – SVOZIL, BOHUMIL – VANĚK, VÁCLAV: *Slovník českých spisovatelů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2000, 743 s. ISBN 80-727-7007-1.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Centa, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3.

ŠTASTNÝ, Radko. *Čeští spisovatelé deseti století: [slovník českých spisovatelů od nejstarších dob do počátku 20. století]*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v HQ Kontakt vyd. 1. Praha: HQ Kontakt, 2001, 503 s. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-903-0710-8.

FORST, Vladimír. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Editor Vladimír Forst. Praha: Academia, 1993, 589 s. ISBN 80-200-0468-8 .

LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ Jiří, *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1048 s. ISBN 80-710-6308-8.

MOCNÁ, Dagmar. *Encyklopedie literárních žánrů: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-718-5669-X.

FIKEJZ Miloš, *Český film: herci a herečky 1.díl: A-K*, Praha: LIBRI, 2006. ISBN 80-7277-331-1

ANDERSEN, MereteMorken. *Ibsenův lexikon*. Slovaked. Překlad Ján Zima. S.l.: Gral,

274 s. ISBN 80-896-9871-5

HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. Vyd. 1. Překlad Tomáš Pekárek. Praha: Levné knihy KMa, 2008, 344 s., [36] s. obr. příl. ISBN 978-807-3095-802

MERHAUT, Václav. *Iva Janžurová*, vyd. 1. Praha: Československý filmový ústav, 1987

BILIČ, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, 514 p. ISBN 80-858-3954-7

VOISINE-JECHOVÁ, [Hana a Z francouzského originálu ... přeložil Aleš HAMAN]. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H, 2005. ISBN 80-731-9031-1.
Slovník českých spisovatelů. 1. vyd. Praha: Libri, 2000, 7043 s. ISBN 80-727-7007-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

Šiman, J. 2005. Ideologické filmy padesátých let a normalizační kinematografie. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.volny.cz/czfilm/Kapitoly/Normalizace.htm#Datum>>

Divadlo Na Jezerce. Divadelní společnost Jana Hrušínského. 2006. Petrolejové lampy - Jaroslav Havlíček. Peklo vášně, nemoc lásky. [online, cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<http://www.divadlonajezerce.cz/Divadelni-Hra-17-Petrolejove_lampy-Jaroslav_Havlicek>.

Divadlo Na Jezerce. Divadelní společnost Jana Hrušínského. 2006. Aktuality. [online, cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.divadlonajezerce.cz/Uvod>>

Seznam ostatních zdrojů

LUKEŠ, Jan, Juraj Herz, in DVD Zlatá šedesátá – Juraj Herz

VOKŘÁL, Jaroslav. Páně Herzovy lampy na petrolej. Kino, 26, 1971

MACHALICKÁ, Jana. Herz: Dělán svoje Petrolejové lampy. *Lidové noviny*. 27. 10. 2006

KŘÍŽ, J.P. Vyprahlé touhy žijí v rozdrčených osudech. *Právo*.

SEZIMA, Karel. Z nové tvorby románové. *Lumír*. 1935-1936. roč. 63

KAŠPAR, Václav. Vyprahlé touhy. *Literární noviny*, únor 1936, roč. 18

FI: Petrolejové lampy. *Večerní Praha*. 24. 9. 1971

SEDLÁČEK, Jaroslav. Petr Čepek, Působil velmi drsně, a velmi nebyl. *Cinema*. 9/2000

HERZ, Juraj: Od Petrolejek k Morgianě. *Rudé právo*, 30. 12. 1971

JEŽKOVÁ, Andrea. Bohdalová se divila, že Herz umí i divadlo. *Mladá fronta dnes*. 13. 11. 2006

KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit IV. Konečně filmová režie. *Divadelní noviny*. 5. 3. 2002

KOPANĚV, Galina. Teď už chci diváky jen bavit II. O vysokoškolských studiích. *Divadelní noviny*. 5. 2. 2002.

KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit V. O různých zkušenostech. *Divadelní noviny*. 19. 3. 2002

KOPANĚVA, Galina. Teď už chci diváky jen bavit VI. O odchodu a návratu. *Divadelní noviny*. 3. 4. 2002

MAREČEK, P. Premiéra Petrolejové lampy, *Mladá fronta dnes*, 29. 4. 2006

MACHALICKÁ, Jana. Traggy-groteska s Tomicovou. *Lidové noviny*. 8. 6. 2006

KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Jak se z hubaté bláznivé holky stane selka. *Mladá fronta dnes*. 11. 11. 2006

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Fotografie z filmu Petrolejové lampy	I
Příloha B – Foto z představení Petrolejové lampy v divadle Na Jezerce.....	III
Příloha C - Foto z představení Petrolejové lampy v divadle Komedie	VI
Příloha D - Foto z představení Petrolejové lampy v Klicperovo divadle.....	XI
Příloha E - Foto z představení Petrolejové lampy v Jihočeském divadle.....	

PŘÍLOHY

Do bakalářské práce jsou jako přílohy vloženy fotografie k inscenacím Petrolejové lampy a ze stejnojmenného filmového zpracování. Slouží k doplnění informací týkajících se tématu a k ilustrativnímu účelu. Každý blok fotografií obsahuje popisky.

Příloha A – Fotografie k filmu Petrolejové lampy

Foto č.1

Foto č. 2

Foto č. 3

Foto č. 4

Foto č. 5

Foto č. 1: Petr Čepek jako Pavel Malina po návratu z vojny do rodné Jilemnice

Foto č. 2: Petr Čepek s Ivou Janžurovou. Pavel Malina přišel žádat Štěpu Kiliánovou o ruku

Foto č. 3: Petr Čepek s Ivou Janžurovou. Pavel se Štěpou před svatbou.

Foto č. 4: Iva Junžová jako Štěpa Kiliánová

Foto č. 5: Petr Čepek v roli nemocného Pavla Maliny

Příloha B – Foto z představení Petrolejové lampy v divadle Na Jezerce

Foto č.1

Foto č. 2

Foto č.3

Foto č.4

Foto č. 5

Foto č. 1: Bára Hrzánová, Radek Holub, Jan Hrušínský a režisér Juraj Herz/foto Jana Pertáková

Foto č. 2: Bára Hrzánová v roli Štěpy Kiliánové/foto Jana Pertáková

Foto č. 3: Barbora hrzánová a Radek Holub jako manžele Štěpa Kiliánová a Pavel Malina/foto Jana Pertáková

Foto č. 4: Barbora Hrzánová a Jan Hrušínský jako Štěpka a dr. Alois, Štěpin nápadník

Foto č.5: Radek Holub jako Pavel Malina

Příloha C - Foto z představení Petrolejové lampy v divadle Komedie

Foto č. 1

Foto č. 2

Foto č. 1 a foto č. 2: Karel Roden a Ivana Uhlířová s roli Pavla Maliny a Štěpy Kiliánové/Kamila Polívková

Příloha D - Foto z představení Petrolejové lampy v Klicperovo divadle

Foto č. 1

Foto č. 2

Foto č. 1: Pavla Tomicová a Marie Kleplová v roli Štěpy a její Matky Anny Kiliánové
foto č. 2: Pavla Tomicová a Filip Richtemoc jako Štěpa a Pavel ve ztvárnění
Petrolejových lamp v Klicperově divadle Hradec Králové

Příloha E - Foto z představení Petrolejové lampy v Jihočeském divadle

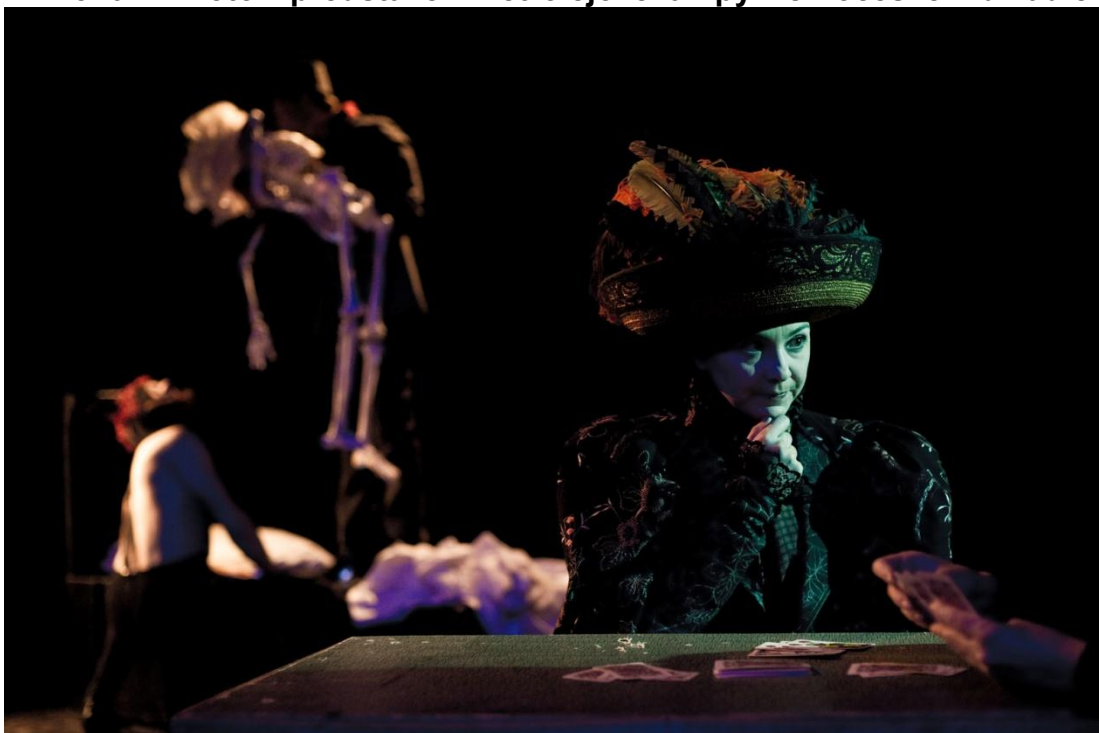

Foto č. 1

Foto č. 2

Foto č. 1: Lenka Krčková jako Štěpa Kiliánová u kartářky.

Foto č. 2: Lenka Krčková, Bibiana Šimonová, Jan dvořák a Ondřej Veselý. V rolích Pavla, Štěpy a jejích rodičů při Pavlových námluvách

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Veronika Půžová

Obor: Scénická a mediální studia

Forma studia: prezenční

Název práce: Analýza a srovnání díla Petrolejové lampy v různých uměleckých zpracováních

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 52

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 25

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 17

Vedoucí práce: Doc. Václav Janeček, Ph.D.